

ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΣΧΟΛΗ ΠΡΩΗΝ ΕΠΛΟ

Πτυχιακή Εργασία

ΘΕΜΑ:

«Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΟΚΤΩ ΧΡΟΝΙΑ

ΚΑΙ ΟΙ ΣΥΝΕΠΕΙΕΣ ΤΗΣ»

ΣΠΟΥΔΑΣΤΗΣ

ΚΟΥΤΣΟΥΜΠΙΑΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ(ΑΜ 14686)

Επιβλέπων καθηγητής

[Δρ.κος Θεοφάνης Μαυριδάκης]

Μεσολόγγι 2018

Πνευματικά δικαιώματα

Copyright © Κουτσούμπας Παναγιώτης, [2018]

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. Allrightsreserved.

Η έγκριση της πτυχιακής εργασίας από το Τμήμα Διοίκησης Επιχειρήσεων του ΤΕΙ Δυτικής Ελλάδας δεν υποδηλώνει απαραίτητως και αποδοχή των απόψεων του συγγραφέα εκ μέρους του Τμήματος.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Μέσα από την εργασία αυτή θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά τον επιβλέποντα καθηγητή μου κ. Θεοφάνη Μαυριδάκη, για την εποπτεία και υποστήριξή του στο σχεδιασμό και υλοποίησή της πτυχιακής μου.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Αντικείμενο της πτυχιακής μου εργασίας αποτελεί η οικονομική κρίση στην Ελλάδα τα τελευταία οκτώ χρόνια και οι συνέπειές της. Μέσα από τις βιβλιογραφικές αναφορές και την έρευνα στις ηλεκτρονικές πηγές αναλύθηκε η οικονομική κρίση που έπληξε την ελληνική κοινωνία, δίνοντας έμφαση στα σημαντικότερα μεγέθη της οικονομίας αλλά και στην αρχή της κρίσης και πως εξελίχθηκε

Χρησιμοποιήθηκαν έρευνες από τη Στατιστική Αρχή, Eurostat και από την Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία, ενώ έχουν χρησιμοποιηθεί γνωστοί οργανισμοί που δημοσιεύουν Δελτία Τύπου για την οικονομική κατάσταση της ελληνικής χώρας. Τα κύρια συμπεράσματα από την πτυχιακή μου εργασία είναι ότι δυστυχώς παρόλο τα μέτρα που επιβλήθηκαν και από τις κυβερνήσεις της χώρας όσο και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, δεν έχουν φέρει τα ικανά αποτελέσματα για να ξεφύγει η χώρα από την κρίση. Υψηλό δημόσιο χρέος, αυξανόμενη ανεργία σε συνδυασμό με τη μείωση του ΑΕΠ είναι λίγα από τα αποτελέσματα των μεταρρυθμίσεων της κυβέρνησης.

Λέξεις κλειδιά: ΑΕΠ, Πρωτογενής τομέας, Δευτερογενής Τομέας, Τριτογενής τομέας, Δημόσιο Χρέος, Δημοσιονομικό έλλειμμα, Επενδύσεις, Κατανάλωση, Εισοδήματα.

ABSTRACT

The subject of my diploma thesis is the economic crisis in Greece in the last eight years and its consequences. Through bibliographic references and research on electronic sources, the economic crisis that hit the Greek society was analyzed, emphasizing the most important economies and the beginning of the crisis, and how it evolved

Surveys were used by the Eurostat Statistical Authority and the Hellenic Statistical Office, and well-known organizations have been used to publish Press Releases on the economic situation of the Greek country.

The main conclusions of my diploma thesis are that, unfortunately, despite the measures imposed by both the governments of the country and the International Monetary Fund, they have not brought the effective results for the country to escape the crisis. High government debt, rising unemployment coupled with GDP decline are few of the results of government reforms.

Key words: GDP, Primary sector, Secondary sector, Tertiary sector, Public debt, Fiscal deficit, Investments, Consumption, Incomes.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	3
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	4
ABSTRACT.....	5
ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.....	6
ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ	8
ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ	9
ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	11
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	12
Κεφάλαιο 1ο Η ελληνική οικονομία και η οικονομική κρίση.....	13
1.1 Χαρακτηριστικά και ορισμός της οικονομικής κρίσης.....	13
1.2 Η πορεία της οικονομικής κρίσης του 2008 στην Ελλάδα	14
1.3 Αίτια των οικονομικών κρίσεων.....	16
1.4 Επιπτώσεις των οικονομικών κρίσεων	17
1.5 Τα αίτια της Παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης	18
1.6 Τα αίτια της ελληνικής κρίσης.....	19
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: Η ελληνική οικονομία μέχρι το 2018	23
2.1 Η περίοδος από τη σύσταση του ελληνικού κράτους μέχρι το τέλος του Παγκόσμιου πολέμου.....	23
2.2 Η περίοδος από το 1950 έως την είσοδο στην Ευρωζώνη.....	25
2.3 Η ελληνική οικονομία κατά τα έτη 2000 έως 2008	27
2.4 Η περίοδος από το 2001 μέχρι την επιβολή του 1ου Προγράμματος Προσαρμογής (1ο Μνημόνιο)	29
2.5 Η περίοδος των μνημονίων.....	31
2.6 Το τρίτο μνημόνιο.....	33
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Μεγέθη της ελληνικής οικονομίας	38
3.1 Περίοδος 2000-2010	38
3.1.2 Πρωτογενής Τομέας	41
3.1.3 Δευτερογενής τομέας.....	43
3.1.4 Τριτογενής τομέας	45
3.2 Περίοδος 2010-2017	47
3.2.1 ΑΕΠ.....	48

3.2.2 Πρωτογενής Τομέας	48
3.2.3 Δευτερογενής Τομέας.....	50
3.2.4 Τριτογενής τομέας	52
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Βασικά προβλήματα και πτυχές της κρίσης	54
4.1 Πτυχές της κρίσης.....	54
4.1.1 Δημοσιονομικό Έλλειμμα	54
4.1.2 Εμπορικό έλλειμμα.....	55
4.1.3 Εμπορικό ισοζύγιο (αγαθών).....	56
4.1.4 Δημόσιο Χρέος.....	57
4.2 Αποτελέσματα των προγραμμάτων προσαρμογής(Μνημονίων).....	58
4.2.2 Επενδύσεις.....	59
4.2.3 Απασχόληση	60
4.2.4 Κατανάλωση.....	63
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Εξέλιξη και προοπτικές της ελληνικής οικονομίας	64
5.1 Τα προβλήματα που προέκυψαν από την οικονομική κρίση σε εθνικό επίπεδο. .	65
5.2 Δημόσιο χρέος –Ύψος και εξέλιξή του	65
5.3 Εμπορικό ισοζύγιο	68
5.4 Δημόσιες επενδύσεις.....	69
ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ	71
ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	72
ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	74
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ	75

ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικόνα 1 Το δημοσιονομικό έλλειμμα.....	38
Εικόνα 2 Οι κυκλικές ροές στην οικονομία.....	39
Εικόνα 3 Πρωτογενής τομέας παραγωγής: τρύγος στη Γαλλία Πηγή : www.google.gr	42
Εικόνα 4 Δευτερογενής τομέας παραγωγής: εξέδρα άντλησης πετρελαίου στη Βόρεια θάλασσα	44
Εικόνα 5 Διάρθρωση των συνολικών εισροών ξένων επενδύσεων στην μεταποίηση κατά την περίοδο 2003-2010	45
Εικόνα 6 Η ροή συντελεστών παραγωγής και αγαθών σε μια ανοικτή οικονομία	63

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1 Απεικόνιση ενός τυπικού μακρού κύματος.....	14
Πίνακας 2 Χρονολογική περίοδος κρίσεων.....	16
Πίνακας3 Βασικοί οικονομικοί δείκτες κατά τα πρώτα χρόνια συμμετοχής στο ευρώ (Ελλάδα 2001-2005).	29
Πίνακας 4 Όροι δανεισμού από τους ευρωπαϊκούς φορείς.....	34
Πίνακας 5 Ποσοστιαία συμμετοχή παραγωγής σε ΑΕΠ.	42
Πίνακας 6 Ποσοστιαία συμμετοχή με όρους απασχόλησης.....	43
Πίνακας7 Τομεακή σύνθεση απασχόλησης ανά περιφέρεια , 2008	47
Πίνακας: 8 Απασχόληση στον Ευρύ Δημόσιο τομέα από 2000 έως και το 2016.....	53
Πίνακας: 9 Εμπορικό ισοζύγιο	56
Πίνακας: 10 Δημόσιο Χρέος και Έλλειμμα/Πλεόνασμα.....	57
Πίνακας:11 Ανεργία στο διάστημα 2010-2013	61
Πίνακας : 12 Η πορεία του ελληνικού χρέους.....	67
Πίνακας: 13 Εμπορικό ισοζύγιο (αγαθών)	68
Πίνακας: 14 Συγκεντρωτικά αποτελέσματα μεταβολής μεγεθών στην Ελληνική οικονομία	68
Πίνακας : 15Επενδύσεις Κατανάλωση Δημόσιες Δαπάνες 2007-2015.....	70

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΩΝ

Διάγραμμα : 1 Μέσο επιτόκιο δανεισμού.....	36
Διάγραμμα : 2 Το ονομαστικό και το πραγματικό ΑΕΠ στην Ελλάδα	41
Διάγραμμα : 3 Η απασχόληση σε κύριους τομείς οικονομικής δραστηριότητας.....	46
Διάγραμμα : 4 Εξέλιξη συμμετοχής τομέων στο ΑΕΠ.....	46
Διάγραμμα : 7 Δευτερογενής Τομέας.....	50
Διάγραμμα : 8 Εκατοστιαία (%) διάρθρωση της συνολικής απασχόλησης στην οικονομία (αριθμός απασχολούμενων) ανά τομέα, Ελλάδα, 1995-2009	51
Διάγραμμα : 9 Η βιομηχανική παραγωγή 2011-2018.....	52
Διάγραμμα : 10 Δημόσιο χρέος ως ΑΕΠ 1995-201.....	58
Διάγραμμα : 11 Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ (Ελλάδα, 2005-2016)	60
Διάγραμμα 12 : Ετήσιες μεταβολές αριθμού απασχολουμένων, 1985-2012.....	62
Διάγραμμα : 13 Πληθωρισμός, ρυθμός ανάπτυξης %	62
Διάγραμμα : 14 Δημόσιο χρέος, και έλλειμμα	66

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Α.Ε.Π.: Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν
Δ.Ν.Τ.: Διεθνές Νομισματικό Ταμείο
Δ.Τ.Κ.: Δείκτης Τιμών Καταναλωτή
Ε.Ε.: Ευρωπαϊκή Ένωση
Ε.Κ.Τ.: Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα
ΖτΕ: Ζώνη του Ευρώ
Η.Π.Α.: Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
Ο.Ν.Ε.: Οικονομική Νομισματική Ένωση
ΤτΕ : Τράπεζας της Ελλάδος
Ε.Τ.Χ.Σ.: Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η κρίση που ξέσπασε το 2008 στην Αμερική επεκτάθηκε και στην Ελλάδα με πολλές και σημαντικές συνέπειες για κάθε πτυχή της ζωής των ανθρώπων.

Μέσα από την πτυχιακή εργασία αυτή περιγράφεται η έννοια της οικονομικής κρίσης, καταγράφονται τα αίτια της αλλά και οι συνέπειές της αναλυτικά στο πρώτο κεφάλαιο με τη χρήση της βιβλιογραφίας. Σε ότι αφορά τη δομή της εργασίας, στο δεύτερο κεφάλαιο αναπτύσσεται η ελληνική οικονομία μέχρι το 2018 με εκτενή αναφορά στην περίοδο πριν από τα προγράμματα προσαρμογής αλλά και μετά την επιβολή των προγραμμάτων αυτών.

Στο τρίτο κεφάλαιο πραγματοποιείται η ανάλυση των μεγεθών της ελληνικής οικονομίας πρώτα στην περίοδο 2000-2010 και στη συνέχεια στην περίοδο 2010-2017 καθώς και σύγκρισή τους μέσα από πίνακες και διαγράμματα από την ΕΛΣΤΑΤ και άλλες πηγές.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναπτύσσονται τα προβλήματα που δημιούργησε η οικονομική κρίση στις πτυχές της οικονομίας, όπως το δημοσιονομικό έλλειμμα, το εμπορικό ισοζύγιο, και το δημόσιο χρέος, ενώ αναπτύσσονται και τα αποτελέσματα της επιβολής των μνημονίων στα εισοδήματα, στην κατανάλωση, στις επενδύσεις και στην απασχόληση

Εν συνεχεία, το κεφάλαιο 5 είναι αφιερωμένο στις προοπτικές και στην εξέλιξη της ελληνικής οικονομίας.

Ακολουθούν τα συμπεράσματα και η βιβλιογραφία.

Κεφάλαιο 1^ο Η ελληνική οικονομία και η οικονομική κρίση

1.1 Χαρακτηριστικά και ορισμός της οικονομικής κρίσης

Με τον όρο οικονομική κρίση εννοείται η διαρκής μείωση των οικονομικών δραστηριοτήτων αλλά και όλες οι μεταβολές με αρνητικό πρόσημο που συμβαίνουν στα μακροοικονομικά μεγέθη της οικονομίας, όπως η απασχόληση, το εθνικό προϊόν, οι τιμές, οι επενδύσεις κ.λπ

Οι άνθρωποι που βιώνουν την οικονομική κρίση την περιγράφουν ως μία άσχημη και δυσμενής κατάσταση που η καθημερινότητα τους αντιμετωπίζει πολλές δυσκολίες εξαιτίας των οικονομικών που δεν είναι επαρκή για την αντιμετώπιση των αναγκών τους. Η αγορά επίσης αντιμετωπίζει την ίδια αδιέξοδο αφού η πώληση και η εξαγωγή των προϊόντων δεν γίνεται σε ικανοποιητικό βαθμό και παρατηρείται η έλλειψη ζήτησης των προϊόντων από το αγοραστικό κοινό. Ιδιαίτερα όταν τα παραγόμενα προϊόντα πωλούνται στο ευρύ κοινό και δεν περισεύουν η οικονομία λειτουργεί φυσιολογικά.

Σύμφωνα με τον (Κουφάρη, 2010) *Οικονομική κρίση είναι το φαινόμενο κατά το οποίο μια οικονομία χαρακτηρίζεται από μια διαρκή και αισθητή μείωση της οικονομικής της δραστηριότητας.*

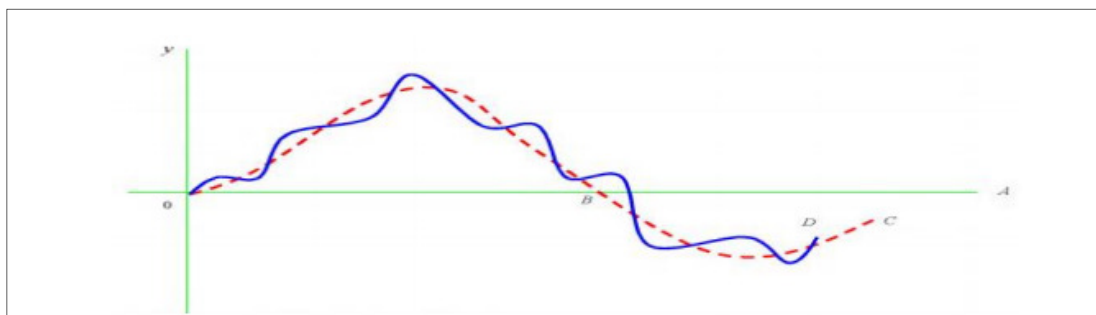
Η οικονομική δραστηριότητα περιλαμβάνει κάθε οικονομικό μέγεθος όπως η εργασία, ΑΕΠ, πρωτογενή, δευτερογενή και τριτογενή τομέα.

Οι Άγγλοι χρησιμοποιούν τον «businesscycles», επειδή διαπιστώνουν πόσο σημαντικός είναι κάθε οικονομικός κύκλος με τις επενδύσεις που πραγματοποιούνται κατά τη διάρκειά του που φτάνει σύμφωνα με στατιστικές μελέτες από 7 έως 11 χρόνια.

Κατά με τον Τσουλφίδη, η οικονομική κρίση έχει ταυτιστεί με τον Nikolai Dmitrievich Kondratiev (1892-1938) και μέχρι σήμερα είναι γνωστή με τον όρο μακρά κύματα. Ειδικότερα ο Kondratiev, αφού μελέτησε την παραπάνω θεωρία και συγκέντρωσε πολλά στοιχεία αναφορικά με τις οικονομικές κρίσεις σε μία ορισμένη χρονολογία, συμπέρανε ότι όλες οι οικονομίες μπορεί να βρεθούν σε τέτοιες καταστάσεις και μάλιστα διαρκούν 45-55 χρόνια. Τόσο η άνοδος όσο και η πτώση μίας οικονομίας αποκτούν ένα διεθνή χαρακτήρα και η διάρκεια αυτών των φάσεων είναι ίδια. Στο παρακάτω διάγραμμα απεικονίζεται ένα τυπικό μακρό κύμα, στο οποίο η διακεκομμένη γραμμή χαρακτηρίζει

τις δύο φάσεις του μακρού κύματος και πιο συγκεκριμένα την ανοδική φάση (πλημμυρίδα) OB αλλά και την καθοδική φάση (άμπωτη) BC.

Πίνακας 1 Απεικόνιση ενός τυπικού μακρού κύματος

Πηγή: Tsoulfidis L., Maniatis T., (2002)

Ο Sharpe W.F., (1963) αναφέρει ότι η οικονομική κρίση αποτελεί ένα μεγάλο χρονικό διάστημα που δημιουργεί προβλήματα εξαιτίας της μείωσης των οικονομικών δραστηριοτήτων στην αγορά τις μεταβολές του φορολογικού συστήματος, την αδυναμία πληρωμής του εξωτερικού χρέους ή εισαγωγής αρκετού εξωτερικού κεφαλαίου, την αύξηση της ανεργίας αλλά και πολλών άλλων προβλημάτων.

Τα χαρακτηριστικά των οικονομικών κρίσεων συνίσταται κυρίως στην έλλειψη ρευστότητας στις οικονομικές συναλλαγές, τη δυσμενή κατάσταση των ατόμων να πληρώσουν τις οικονομικές τους υποχρεώσεις αλλά και τη μείωση της αγοραστικής δύναμης αφού το αγοραστικό κοινό δεν έχει τη δυνατότητα να ικανοποιήσει όλες τις ανάγκες του και τέλος στην αρνητική ψυχολογία. Όσο μεγαλώνει η οικονομική κρίση τόσο περισσότερο αρνητικά αποτελέσματα παρουσιάζονται στην ανθρώπινη κοινωνία που τη βιώνει και γενικότερα αλλάζει η εικόνα του κράτους στον διεθνή χώρο. Κρίνεται απαραίτητη η σύγκλιση όλων των κρατικών φορέων μίας χώρας ώστε να προβλεφθούν οποιεσδήποτε άσημες καταστάσεις που θα πλήξουν γενικότερα την οικονομία του κράτους αποδυναμώνοντας και την οικονομική ισχύ του στα διεθνή συμφέροντα.

1.2 Η πορεία της οικονομικής του 2008 στην Ελλάδα

Κάθε οικονομική κρίση επιφέρει αρνητικά αποτελέσματα στο εσωτερικό του κράτους που την αντιμετωπίζει καθώς και στην ψυχολογία των ατόμων που τη βιώνουν δημιουργώντας μεγάλα προβλήματα και πολλές άλλες συνέπειες τόσο οικονομικής όσο

και κοινωνικές. Οι κοινωνικές ομάδες που θεωρούνται ως ευάλωτες νιώθουν πιο έντονα τα αρνητικά στοιχεία της κρίσης. Παρατηρείται και μία μεγάλη ένταση απέναντί τους από την πλευρά των άλλων κοινωνικών ομάδων που νιώθουν ότι αδικούνται και αυξάνεται έτσι ο ανταγωνισμός μεταξύ τους για το ποια κοινωνική ομάδα θα ωφεληθεί περισσότερο από τη διανομή των ελάχιστων οικονομικών πόρων που έχει στη διάθεσή του το κράτος.

Παρατηρούνται έχθρες τόσο από την πλευρά των μισθωτών απέναντι στους ελεύθερους επαγγελματίες όσο και από τους ιδιωτικούς υπαλλήλους απέναντι στους ευνοημένους, όπως τους χαρακτηρίζουν οι ίδιοι, τους δημοσίους υπαλλήλους. Όλοι όμως βιώνουν τις συνέπειες της κρίσης αφού είναι κάτοικοι του κράτους που την αντιμετωπίζει, όλοι έχουν δυσκολίες έστω και αν είναι διαφορετικές και αυτό το γεγονός και αυτό το γεγονός ενθαρρύνει την αλληλεγγύη.

Ωστόσο η οικονομική κρίση δεν εμφανίζεται εντελώς απρόοπτα στην οικονομική ζωή μιας χώρας αλλά μέσα από κάποια άλλα στάδια προειδοποιητικά και τέλος κορυφώνεται με όλα τα επακόλουθα.

Στην κρίση που ξεκίνησε το 2008 στο πρώτο στάδιο υπήρξε ένα σημαντικό γεγονός που έφερε μία σημαντική κάμψη στην οικονομία με την πτώση του Χρηματιστηρίου και το πρόβλημα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η πτώση των τραπεζών έπρεπε στηριχθεί άμεσα προκειμένου να μην καταρρεύσει ολόκληρη η οικονομία και έτσι και έγινε με τη στήριξη του κρατικού μηχανισμού στις συστημικές τράπεζες. Μετά αυτό το στάδιο επήλθε η γνωστή κρίση με το δημοσιονομικό έλλειμμα και τη διόγκωση της ανεργίας γεγονός που η διαχείρισή του έφερε τα μνημόνια και τα μέτρα που ακολουθήθηκαν σε καθένα από αυτά.

Τα μέτρα των μνημονίων όμως ήταν πολλά και σίγουρα δεν στάθηκαν στην δημοσιονομική κρίση έπρεπε να λυθεί και το θέμα των επιχειρήσεων καθώς η μία μετά την άλλη έκλεινε και η ανεργία άγγιξε το μεγαλύτερο ποσοστό em τις μαζικές απολύσεις των εργαζομένων. Όμως, μόνο η Ελλάδα είχε τόσο μεγάλες διαρθρωτικές αδυναμίες, και με τόσο ολέθριο επιπλέον έλλειμμα αξιοπιστίας μετά το 2004 (Παγουλάτος Γιώργος, 2010)

Πίνακας 2 Χρονολογική περίοδος κρίσεων

Κρίση	Χρονική περίοδος
Η Πρώτη χρεοκοπία κράτους	16ος αιώνας
Η Α΄ Παγκόσμια κρίση	1857
Ο Γερμανικός υπερπληθωρισμός	1920-1923
Η Μεγάλη Ύφεση	1929
Ο Ελληνικός υπερπληθωρισμός	1941-1944
Η κατάρρευση του συστήματος BrettonWoods	1971-1973
Πετρελαϊκές κρίσεις	1973-1974 και 1979-1980
Η κρίση των στεγαστικών δανείων στις ΗΠΑ	2007/2008

Πηγή: Κότιος Α.-Παυλίδης Γ., (2012).

1.3 Αίτια των οικονομικών κρίσεων

Ένας πολύ σημαντικός λόγος που οδηγεί ένα κράτος σε μία οικονομική κρίση αποτελεί η χρηματοοικονομική κρίση η οποία προέρχεται με την κρίση των τραπεζών και συνοδεύεται με πολύ μεγάλες συνέπειες αφού κινδυνεύει όλη η οικονομική ζωή της χώρας. Προκειμένου κάθε κράτος να αποφύγει την κατάρρευση του χρηματοοικονομικού συστήματος και να αποκτήσει ξανά την πιστοληπτική ικανότητα προσπαθεί να το λύσει.

Από την άλλη πλευρά η χρηματοοικονομική κατάσταση μίας χώρας δεν έρχεται μόνη της αλλά αποτέλεσμα μίας εσωτερικής κρίσης, που αφορά την οικονομία του κράτους με ένα αντιπαραγωγικό μοντέλο, καθώς οι εξαγωγές εκλείπουν, ο δημόσιος τομέας αυξάνεται δυσανάλογα και μη αποτελεσματικά διογκώνοντας το δημοσιονομικό πρόβλημα με αποτέλεσμα μία ανισορροπία στο ισοζύγιο των τρεχουσών συναλλαγών του κράτους.

Μαζί με τα προηγούμενα αίτια συνεπάγεται και ο πρωτογενής τομέας και ο δευτερογενής με την ανορθόδοξη οργάνωση που χαρακτηρίζονται που παρόλο τις δυνατότητες που έχουν δεν τις εκμεταλλεύονται με αποτέλεσμα να χάνονται έσοδα και προϊόντα και κάνοντας τα δημοσιονομικά ελλείμματα πιο μεγάλα.

Είναι εμφανείς οι λόγοι των μεγάλων ποσοστών ανεργίας που διέπουν τα κράτη με τέτοια πορεία καθώς και την έλλειψη επενδύσεων και από ξένους επενδυτές.

1.4 Επιπτώσεις των οικονομικών κρίσεων

Το χρηματοπιστωτικό σύστημα αντιμετωπίζει μεγάλα προβλήματα από την οικονομική κρίση. Το τραπεζικό σύστημα δεν ανταποκρίνεται στη διασφάλιση των συμφερόντων των πολιτών. Τα μεγαλύτερα προβλήματα εντοπίζονται στην έλλειψη ρευστότητας και επενδύσεων καθώς είναι γνωστό ότι ο τραπεζικός κλάδος προκειμένου να εξασφαλίσει την κερδοφορία του στρέφεται σε ασφαλείς επενδύσεις και ο επενδυτικός κλάδος καταρρέει. Οι καταθέσεις βρίσκονται στο εξωτερικό με μεγάλη ζημιά και αρνητικό πρόσημο για τις τράπεζες.

Αυτά προκαλούνται κυρίως από τα παρακάτω:

- ✓ Οι τράπεζες δεν στέκονται ικανές για να προσελκύσουν τους καταθέτες με αποτέλεσμα να φεύγουν προς το εξωτερικό.
- ✓ Ο πιστωτικός κίνδυνος γίνεται σαφώς μεγαλύτερος για κάθε τράπεζα .
- ✓ Επιπλέον, η ρευστότητα των κεφαλαίων μειώνεται και κάθε τράπεζα πρέπει να αποκτήσει υψηλό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας.

Η οικονομική κρίση δεν επηρεάζει μόνο τα οικονομικά μεγέθη αλλά προκαλεί και πολλά προβλήματα στην κοινωνική ζωή, καθώς η μείωση ή και η απουσία εισοδήματος αναγκάζει τους πολίτες του κράτους που βιώνει την οικονομική κρίση να ωθείται προς τη φτώχεια.

Η ανάπτυξη του εμπορίου τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο μειώνεται και ο ρυθμός της ανάπτυξης γίνεται αρνητικός για την οικονομία του κράτους (Marmot Mg, 2009). Είναι κατανοητό ότι οι χώρες που χαρακτηρίζονται από χαμηλή και μέση ανάπτυξη πλήττονται σε μεγαλύτερο βαθμό από τις πιο ανεπτυγμένες χώρες σε μια οικονομική κρίση. Οι επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης διαφέρουν από τάξη σε τάξη και από χώρα σε χώρα καθώς τα άτομα που προέρχονται από χώρες με χαμηλή ανάπτυξη και χαμηλή εκπαίδευση αντιμετωπίζουν πιο δύσκολα την οικονομική κρίση από τα άτομα υψηλής εκπαίδευσης της μεσαίας και ανώτερης τάξης (StiglitzJE., 2006).

Μεγάλα προβλήματα σημειώνονται και στα επιτόκια των τραπεζών που η άνοδος φτάνει σε μεγάλη τιμή και έτσι τα δάνεια είναι πιο δύσκολα για τους καταναλωτές, η ακρίβεια σε όλα τα προϊόντα είτε πρόκειται για προϊόντα ευρείας κατανάλωσης ή επιλεγόμενα προϊόντα καθώς η αγοραστική δύναμη των καταναλωτών μειώνεται. Η βίαιη προσαρμογή της χώρας στα νέα δεδομένα φέρνει αρνητικές επιπτώσεις στη ζωή των πολιτών που βλέπουν καθημερινά τις απώλειες στο εισόδημά τους αλλά και την απώλεια της αξιοπρεπούς επιβίωσης.

1.5 Τα αίτια της Παγκόσμιας χρηματοοικονομικής κρίσης

Βασικές συνιστώσες του προβλήματος της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης αποτέλεσαν οι παρακάτω:(Κολλίντζας, Τ., κ.ά., 2009: 2-4)

(α) Οι παγκόσμιες μακροοικονομικές ανισορροπίες: μέσα στην οικονομική κρίση του 2008 το δολάριο άντεξε της οικονομική πίεση και ανταποκρίθηκε ανάλογα στις εξαγωγές της Αμερικής βελτιώνοντας ταυτόχρονα και την ρευστότητά της.

(β) Υπερβολική Πιστωτική Επέκταση και Μόχλευση: Μπορεί η πιστωτική επέκταση των ΗΠΑ να ενίσχυσε και άλλες χώρες πέρα από την ίδια, ωστόσο οδήγησε στη διατάραξη της χρηματοοικονομικής σταθερότητας και της ίδιας αλλά και των άλλων χωρών.

(γ) Ασύμμετρη πληροφόρηση και Προβλήματα Εντολέα-Εντολοδόχου: αυτό είχε σαν αποτέλεσμα την φοροδιαφυγή και την φοροαποφυγή καθώς η τιμολογιακή πολιτική των ΗΠΑ δεν λειτούργησε επαρκώς. (Κολλίντζας, Τ., κ.ά., 2009: 2-4)

(δ) Ρυθμιστικά κενά και ελλιπής εποπτεία. Δημιουργούνται κυρίως από το 1999 νέες αγορές που όμως δεν ακολούθησαν τους σωστούς κανόνες λογιστικής με αποτέλεσμα να αποτελέσουν ένα δυσμενή οικονομικό παράγοντα για τη χώρα. . (Κολλίντζας, Τ., κ.ά., 2009: 2-4)

Η κρίση των ΗΠΑ μπορεί να οφείλεται κυρίως στα υπέρογκα ποσά των στεγαστικών δανείων που δόθηκαν ωστόσο οι αμερικανικές τράπεζες είχαν να αντιμετωπίσουν και το πρόβλημα της ρευστότητας. Οι συνεχείς μειώσεις στον τομέα υγείας, και συντάξεων , το μεγάλο ποσοστό ανεργίας και οι συνεχείς απολύσεις από πολλές εταιρείες και τις

πτωχεύσεις κάποιων άλλων εταιρειών έφεραν τη χώρα στην παγκόσμια οικονομική κρίση. Αναμενόμενη ήταν η μείωση των μισθών, η αδυναμία των επενδύσεων, και τον Σεπτέμβριο του 2008, με την χρεοκοπία της Lehman Brothers, η οικονομική κρίση ήταν πλέον φανερή παντού. Με άμεσα μέτρα τον Φεβρουάριο του 2008, το Κογκρέσο ενέκρινε ένα ποσό των 168 δισ. δολαρίων, που αφορούσε τη στήριξη σε νοικοκυριά για φορολογικές εκπτώσεις και φορολογικές περικοπές για τις επιχειρήσεις. Τον Ιούλιο του 2008, η κυβέρνηση του Ομπάμα κατάφερε με νομοσχέδιο να στηρίξει την αναχρηματοδότηση των ήδη υπαρχόντων στεγαστικών δανείων, τα οποία δεν πληρώνονταν από τους πολίτες εξαιτίας της οικονομικής κατάστασης που είχαν περιέλθει

1.6 Τα αίτια της ελληνικής κρίσης

Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας από το 1998 άγγιξε το 115,3% το ΑΕΠ κ φτάνοντας μέχρι και το 2002 με την ανεργία να φτάνει σε ένα μεγάλο ποσοστό 27,5% το 2013. Σύμφωνα με τον (Γαλενιανός, Μ., 2014) το σημαντικότερο αίτιο της ελληνικής οικονομικής κρίσης εντοπίζεται στην κακή δημοσιονομική διαχείριση. Η ελληνική κυβέρνηση δεν κατάφερε να αντιστρέψει την οικονομική κατάσταση και να μειώσει το δημοσιονομικό έλλειμμα . Από την άλλη το δημοσιονομικό έλλειμμα από μόνο του δεν αποτελεί τον παράγοντα εκείνο που θα οδηγήσει αποκλειστικά τη χώρα σε μία οικονομική κρίση αλλά σε συνδυασμό με άλλους παράγοντες όπως είναι η έλλειψη ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της χώρας και κυρίως, και η διόγκωση του αριθμού του αριθμού των εργαζομένων στον δημόσιο τομέα, δημιούργησαν μεγάλα ελλείψατε που δυστυχώς χρηματοδοτούνταν από πιστώσεις και δάνεια για να πληρωθούν με αποτέλεσμα να αυξάνεται και το χρέος της χώρας. αγορές. (Σιάτρας, Γ., 2011, <http://www.eurocapital.gr/index.php/permalink/32489.html>, Οι ρίζες και τα αίτια της ελληνικής κρίσης χρέους)

Η αποκάλυψη για το ελληνικό χρέος έγινε στα τέλη του 2009, ύστερα από μια σειρά γεγονότων όπως, η αμέλεια των κυβερνήσεων εκείνης της εποχής, η υπερβολική ανοχή

της Ευρώπης απέναντι στις ελληνικές πρακτικές καθώς και η απροσεξία των αγορών στο να επισημάνουν την άσχημη κατάσταση της Ελλάδας. Πολλές ιδιαιτερότητες του Ελληνικού Κράτους δυστυχώς αποτέλεσαν ένα σημαντικό παράγοντα μείωσης του δημοσιονομικού ελλείμματος, όπως η συνεχής αύξηση των αμυντικών δαπανών , δημιουργώντας υποδομές και αγοράζοντας προκειμένου να εξασφαλιστεί η άμυνα και η προστασία της χώρας. Το νομισματικό πλαίσιο της ευρωπαϊκής Ένωσης δεν εφαρμόστηκε σωστά με αποτέλεσμα μία άνιση νομισματική πολιτική.

Οι τράπεζες αύξησαν τα επιτόκια δανεισμού και το κράτος έχασε την αξιοπιστία του σχετικά με την πιστοληπτική ικανότητα από τους οίκους αξιολόγησης που την εποχή αυτή γίνονται πολύ γνωστοί στην Ελλάδα καθώς με το ρόλο τους ανυψώνουν ή υποβαθμίζουν και το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα. Τα ελληνικά ομόλογα που διέθεταν οι τράπεζες για δανεισμό δεν ήταν πλέον αξιόπιστα και αποδεκτά, τα προβληματικά δάνεια αυξήθηκαν κι έτσι τις οδήγησε στην Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ).

Τα κέρδη μειώθηκαν και η κεφαλαιακή επάρκεια δείχνει ότι η πώληση στοιχείων των τραπεζών είναι συνεχής όμως δεν αποτελεί την καλύτερη λύση για το πρόβλημα και πρέπει να βρεθεί άλλη διέξοδος από το συνεχές κύμα υποβαθμίσεων και έλλειψης κεφαλαίου.

Ο Benjamin Brodsky επικεφαλής του Black Rock στο τμήμα σταθερού εισοδήματος αναφέρει σχετικά *«Θεωρώ ότι τα τελευταία χρόνια δεν είναι μόνο τα μεγέθη που έχουν αλλάξει , είναι επίσης η συνειδητοποίηση ότι το κρατικό ρίσκο , και ιδίως το ρίσκο για μια αναπτυγμένη οικονομία είναι υπαρκτό , καθώς οι περισσότερες αναπτυγμένες χώρες βασικά μεταχειρίζονται ως εντελώς risk free... Πλέον μπορούμε να πούμε πως ποτέ δεν ήταν άνευ κινδύνου , απλώς ζούσαμε σε πιο ήρεμες εποχές τα τελευταία 20 χρόνια* https://issuu.com/dealnews/docs/deal_27-12-2012

«Ανακεφαλαιοποίηση τραπεζών ονομάζεται η παροχή προς τις τράπεζες νέων κεφαλαίων με τη μορφή μετοχικού κεφαλαίου, με στόχο τη βελτίωση του ισολογισμού τους και την αποφυγή της πτώχευσης τους. Η προέλευση αυτών των κεφαλαίων μπορεί να είναι από τον ιδιωτικό τομέα, συχνότερα όμως είναι κρατική. Με πιο απλά λόγια όταν σε μία τράπεζα, λόγω εμφάνισης ζημιών, το μετοχικό της κεφάλαιο (τα χρήματα που έχουν προσφέρει οι ιδιοκτήτες της δηλαδή) έχει μειωθεί αρκετά, τότε για να επανακτήσει

τη αξιοπιστία της και να συνεχίσει να λειτουργεί πρέπει το κεφάλαιό της να αυξηθεί και πάλι (να αναδημιουργηθεί)». <https://www.dailyeconomics.gr/oikonomikoi-oroi/anakefalaiopoihsh>

Στην περίπτωση της Ελλάδας, ανακεφαλαιοποίηση τραπεζών έγινε τέσσερις φορές το 2009, 2013, 2014, 2015 με τη συνδρομή τότε των ιδιωτών και τότε του κρατικού μηχανισμού στήριξης όπως θα αναφερθεί παρακάτω.

Το 2009 η ανακεφαλαιοποίηση των ελληνικών Τραπεζών, χωρίς την Τράπεζα της Ελλάδας, έφτανε περίπου τα 32,87 δισεκατομμύρια ευρώ. Τον Σεπτέμβριο του 2010, το ποσοστό ανερχόταν στο 37,09%, αφού ήταν 21,4 δισεκατομμύρια ευρώ η ανακεφαλαιοποίηση των Τραπεζών. Ωστόσο, σε σύγκριση με το 2007, παρουσιάστηκε ελαφρά αύξηση στον βαθμό συγκέντρωσης του ελληνικού τραπεζικού συστήματος

Δυστυχώς τα δημοσιονομικά ελλείμματα παρουσίαζαν μεγαλύτερη αύξηση και έπρεπε να βρεθεί άμεσα μία λύση ώστε να ξεπεραστεί το πρόβλημα και να έρθει η ανάπτυξη του χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Το 2013 το ελληνικό δημόσιο έλαβε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) περίπου 28,6 δις δίνοντας ως εγγύηση το 90% των μετοχών που είχαν εκδώσει οι συστημικές τράπεζες (Εθνική, Eurobank, Alpha Bank, Πειραιώς). Υπήρξε λοιπόν επιτακτική ανάγκη να πετύχει το παραπάνω εγχείρημα ώστε να αποκτηθεί και πάλι η εμπιστοσύνη των τραπεζών. Το 2014 διεθνείς επενδυτές χορήγησαν στις ελληνικές τράπεζες 8,3 δις ώστε να μπορέσουν να στηριχτούν και να ανακάμψουν από την ύφεση που παρουσίαζαν.

Όμως η ελληνική οικονομία είχε να αντιμετωπίσει το μεγάλο δημόσιο χρέος με δανεισμό από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αξιολόγηση της ελληνικής οικονομίας αυτή την περίοδο από τους οίκους δεν ήταν ευνοϊκή επειδή είχε αρθεί η αξιοπιστία του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος

Η ανακεφαλαιοποίηση των τραπεζών έγινε με κριτήριο τον χαρακτηρισμό των τραπεζών αν δηλαδή ανήκουν στις λεγόμενες «συστημικές» και «μη συστημικές» .

Συστημική τράπεζα ονομάζεται η τράπεζα η οποία με την δικιά της οικονομική καταστροφή θα έχει συνέπειες και σε άλλες τράπεζες ή και στο κράτος, κλπ. Με απλά λόγια αν η ίδια καταρρεύσει θα σταματήσει να προσφέρει και μαζί της θα σταματήσουν και οι υπόλοιποι μηχανισμοί που εξαρτώνται από αυτήν. <http://ti-einai.gr/sistimiki-trapeza>. Η κατηγοριοποίηση των τραπεζών σε αυτές τις δύο διακρίσεις προήλθε από την Τράπεζα της Ελλάδας το 2012.

Οι τράπεζες οι οποίες χαρακτηρίστηκαν «συστημικές» ήταν η Εθνική Τράπεζα, η Alpha Bank, η Eurobank και η Τράπεζα Πειραιώς. Αυτές οι τράπεζες βοήθησαν και βοηθήθηκαν ώστε να εξασφαλιστεί η κεφαλαιακή τους επάρκεια με την βοήθεια του κράτους μέσω της ανακεφαλαιοποίησης αλλά και τις καταθέσεις των ιδιωτικών κεφαλαίων. Η ανακεφαλαιοποίηση το 2014 έφτασε σε 53,448 δις € τόσο με τον κρατικό μηχανισμό όσο και με τη βοήθεια των ιδιωτών.

Παρατηρώντας το παρακάτω διάγραμμα, συμπερασματικά διαπιστώνεται ότι την χρονική περίοδο 2000-2008 παρουσιάζει το ποσοστό της ανεργίας φτάνει στο 7,3%, αλλά από το διάστημα αυτό και μετά αρχίζει να αυξάνεται με αποτέλεσμα να φτάσει το 2009 το 9,3%. Όμως και ο δείκτης της ανεργίας επηρεάστηκε από την οικονομική κρίση φτάνοντας τα τελευταία χρόνια σε ένα πάρα πολύ υψηλό επίπεδο. Το 2010, σύμφωνα με τα στοιχεία της Στατιστικής Υπηρεσίας, το ποσοστό των ανέργων έφτασε τα 628.000. Κατά το 2011 ο αριθμός των ανέργων άγγιξε τα 877.000 χιλιάδες άτομα.

Πίνακας 3 Ετήσιες μεταβολές αριθμού απασχολουμένων, 1985-2012

Πηγή : Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: Η ελληνική οικονομία μέχρι το 2018

2.1 Η περίοδος από τη σύσταση του ελληνικού κράτους μέχρι το τέλος του Παγκόσμιου πολέμου

Η οικονομία του ελληνικού κράτους από τη σύστασή του υπήρξε ένα από τα σπουδαιότερα σημεία της πορείας του και γρήγορα τα αποτελέσματα δεν να φανούν. Με την υπογραφή του Πρωτοκόλλου του Λονδίνου το 1830 μπορεί να αναγνωρίστηκε η Ελλάδα ως ανεξάρτητο κράτος, ωστόσο η οικονομική κατάσταση ήταν πολύ άσχημη και χρήματα δεν υπήρχαν. Η άμεση και εφικτή λύση αποτελούσε ο εξωτερικός δανεισμός από τις μεγάλες δυνάμεις. Μέχρι και το 1833 η Ελλάδα χρωστούσε 60.000.000 γαλλικά φράγκα στις μεγάλες δυνάμεις (Αγγλία, Ρωσία και Γαλλία) , και παρόλο που το ύψος του

δανείου της ήταν μεγάλο ωστόσο ζήτησε και επιπλέον δάνειο άλλα 20.000.000 τα οποία και ποτέ δεν εισέπραξε , εφόσον κρατήθηκαν από το εξωτερικό ως εξόφληση του προηγούμενου χρέους της. Το αποτέλεσμα ήταν οδυνηρό καθώς το 1843 η Ελλάδα κήρυξε τη δεύτερη χρεωκοπία.

Όμως επειδή το εξωτερικό χρέος ήταν μεγάλο και η χώρα έπρεπε να προβεί στην αποπληρωμή του, τριμελής Διεθνής Οικονομική Εξεταστική Επιτροπή, ορισμένη από τις μεγάλες δυνάμεις ήρθε στην Ελλάδα με σκοπό την καλύτερη δυνατή λύση για την αποπληρωμή του δανείου του 1833. Έτσι αυτή η επιτροπή αποφάσισε την συμμετοχή της Ελλάδας στην αποπληρωμή του δανείου με 900.000 γαλλικά φράγκα ετησίως αν ήταν εφικτό. Για κάποιο χρονικό διάστημα η Ελλάδα πλήρωνε τις υποχρεώσεις της όμως το 1861 σταμάτησε μέχρι και το 1863 και στα χρόνια που βασιλιάς υπήρξε ο Γεώργιος ο Α΄ προέβη σε μία νέα οικονομική συμφωνία με τις μεγάλες δυνάμεις σχετικά με την αποπληρωμή του δανείου. .

Η πορεία του ελληνικού κράτους ήταν πολύ δύσκολη και πάλι άρχισαν οι δανεισμοί από τις μεγάλες δυνάμεις για να ανταπεξέλθει στις οικονομικές υποχρεώσεις του αλλά και στις υποχρεώσεις του απέναντι στους δανειστές του κυρίως το 1879. Ακολούθησε μία ευνοϊκή περίοδος για την ελληνική επικράτεια και νέα μεγάλα έργα άρχισαν να χρηματοδοτούνται και να δημιουργείται ένα σημαντική ανάπτυξη με την σύναψη των δύο μεγάλων δανείων του Χαρίλαου Τρικούπη με τις μεγάλες δυνάμεις. Το ποσό που χρωστούσε συνολικά η Ελλάδα έφτανε μέχρι το 1880 στις 630.000.000 δραχμές, αλλά τα πραγματικά χρήματα που εισέπραξε η Ελλάδα ήταν μόνο 365.000.000 δραχμές. Το υπόλοιπο ποσό κατακρατήθηκε στο εξωτερικό για διάφορους σκοπούς (εξόφληση προηγούμενων δανείων, προμήθειες, τοκοχρεολύσια κ.α. Όμως η χρεωκοπία στην Ελλάδα δεν σταμάτησε σε αυτό το σημείο καθώς γρήγορα ήρθε και η υποτίμηση του εθνικού νομίσματος, της δραχμής και έτσι οι μεγάλες δυνάμεις βρήκαν την ευκαιρία να αποκτήσουν το μονοπώλιο των προϊόντων της Ελλάδας όπως είναι τα τσιγάρα, τα σπύρτα και άλλα προϊόντα. Δυστυχώς την οικονομική κατάσταση της Ελλάδας επιδείνωσε και η μικρασιατική καταστροφή (1922) με αποτέλεσμα να ακολουθηθεί πάλι η ίδια λύση, δηλαδή ο εξωτερικός δανεισμός. Πολλά γεγονότα εκείνη την περίοδο συνέβαλαν αρνητικά στην οικονομική κατάσταση της Ελλάδας. Μετά την μικρασιατική καταστροφή και μόλις δύο χρόνια μετά, η κρίση που ξέσπασε στην Αμερική το 1929, εξαιτίας του κραχ έφερε αρνητικές συνέπειες στην οικονομία σε παγκόσμιο επίπεδο. Η Ελλάδα αναγκάστηκε να ελαττώσει τις εξαγωγές της , τα χρέη αυξάνονταν και η κυβέρνηση με

αρχηγό τον Ελευθέριο Βενιζέλο δεν κατάφερε να αποκτήσει το δάνειο που ζητήθηκε από το εξωτερικό. Σημειώθηκε στάση πληρωμών και η Ελλάδα οδηγήθηκε στην τέταρτη και το ετήσιο ακαθάριστο εθνικό εισόδημα ήταν κατά 150% μικρότερο του χρέους. Η χρεοκοπία αντιμετωπίστηκε με αρκετά επώδυνα μέτρα ώστε μετά τους διακανονισμούς να εξομαλυνθεί και πάλι.

Η οικονομική κατάσταση της χώρας έφερε έντονες αναταραχές στην πολιτική ζωή με αποτέλεσμα την δικτατορία την 4^η Αυγούστου 1936 του Μεταξά έως το 1940 όπου ο Β΄ Παγκόσμιος πόλεμος απειλούσε και την Ελλάδα φέρνοντας μαζί του τον λιμό, την πείνα και όλες τις κακουχίες που οδήγησαν στον εμφύλιο πόλεμο. Τα πράγματα ήταν πολύ άσχημα για την Ελλάδα και έπρεπε να αντιμετωπιστούν ουσιαστικά και με επιτυχή έκβαση καθώς τα κυριότερα χαρακτηριστικά της οικονομίας της ήταν μειωμένες εξαγωγές, υποτίμηση του εθνικού νομίσματος και αντικατάσταση αυτού με την χρυσή λίρα Αγγλίας για τις τρέχουσες συναλλαγές, φορολογικά έσοδα σχεδόν ανύπαρκτα. Την κατάσταση αυτή η ελληνική κυβέρνηση την αντιμετώπισε υιοθετώντας το σχέδιο Μάρσαλ, λαμβάνοντας ένα μεγάλο ποσό ώστε να ενισχυθεί οικονομικά ενώ η αμερικανική αποστολή άρχισε το έργο της για την οικονομική ανάκαμψη της ελληνικής οικονομίας.

2.2 Η περίοδος από το 1950 έως την είσοδο στην Ευρωζώνη

Η γρήγορη ανάπτυξη της Ελλάδας μέχρι το 1973 στηρίχτηκε σε ιδιαίτερα ευνοϊκές συνθήκες για την ελληνική γεωργία και βιομηχανία. Με την συμφωνία της εισόδου της στην Ε.Ο.Κ το 1961 η Ελλάδα δεσμεύτηκε να καταργήσει τους δασμούς των προϊόντων της έναντι των προϊόντων της Ε.Ο.Κ μέχρι το 1984. Η ανάπτυξη του ελληνικού κράτους συνεχίστηκε κανονικά μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 1970, ώσπου στις αρχές αυτής της δεκαετίας προέκυψε η υποτίμηση του εθνικού μας νομίσματος κατά 18% (1971, 1972) και η Ελλάδα για μία ακόμη φορά βρέθηκε ανυπεράσπιστα στην διεθνή οικονομική - πετρελαϊκή κρίση με αρνητική πορεία στην ανάπτυξη και τον πληθωρισμό να έχει φτάσει σε πολύ υψηλά επίπεδα.

Στο διάστημα 1954-1960 οι δημόσιες επενδύσεις γίνονταν με ένα μεγάλο ρυθμό 16,2% το χρόνο. Η συμβολή τους στην ανάπτυξη της οικονομίας αυτή την περίοδο είναι αδιαμφισβήτητη καθώς και η ανάπτυξη του ΑΕΠ την περίοδο 1962-73 που συμπίπτει με την μεγάλη επιτάχυνση των επενδύσεων στην μεταποίηση.

Όμως και στον πολιτικό τομέα η επέμβαση εισβολή των Τούρκων στη Κύπρο το 1974 και η εξέγερση του Πολυτεχνείου με συνέπεια την πτώση της Χούντας, έφερε αρκετές δυσκολίες στην οικονομική ανάκαμψη του κράτους. Η υποτίμηση της δραχμής συνεχίστηκε και η πετρελαϊκή κρίση, σε μία έκρηξη των τιμών στα καύσιμα και ιδιαίτερα στο πετρέλαιο είχαν ως αποτέλεσμα την αύξηση των τιμών σε όλα τα προϊόντα. Ο πληθυσμός αρχίζει να συγκεντρώνεται στην Αθήνα επειδή οι συνθήκες για ανεύρεση εργασίας είναι πιο εύκολες και περισσότερες κυρίως τα έτη 1950-1967 και 1967-1974. Η πρώτη κυβέρνηση μετά την πτώση της Χούντας βρέθηκε μπροστά σε ένα κλίμα συσπείρωσης των λαϊκών στρωμάτων που το κύριο αίτημα ήταν η αναδιάρθρωση του εισοδήματος απέναντι στις αδύναμες οικονομικά τάξεις. Η πίεση για αναδιανομή των μισθών ήταν μεγάλη και μάλιστα πολύ πιο υψηλή από την παραγωγή στην βιομηχανία επιβαρύνοντας περισσότερο το κόστος παραγωγής κυρίως την περίοδο 1975-1978. Η περίοδος 1974-1980 αποτελεί την περίοδο που αυξήθηκε η ανταγωνιστικότητα στον τομέα του εμπορίου με έντονη αύξηση τις τιμές χονδρικής πώλησης των προϊόντων της ελληνικής βιομηχανία, σε προϊόντα που προορίζονταν για την ελληνική αγορά αλλά και αυτά που προορίζονταν για εξαγωγή.

Το δημόσιο χρέος από το 4% το 1974 θα φτάσει στο 0,6% το 1981. Η Ελλάδα είχε πάρει 24 εξωτερικά δάνεια από τα οποία τα τρία από την γαλλική κυβέρνηση και όλα τα υπόλοιπα από διεθνείς οργανισμούς και τράπεζες. Τέλος στις 22 Δεκεμβρίου του 1978 εντάσσει την Ελλάδα στην ΕΟΚ.

Η δημοσιονομική πολιτική την περίοδο 1974-1980 δέχτηκε πολλές πιέσεις αλλά δεν είχε υποχωρήσει. Παρά τις σημαντικές αυξήσεις των δημοσίων δαπανών το συνολικό δημόσιο έλλειμμα κρατιόνταν υπό έλεγχο. Η κατάσταση αυτή όμως δεν θα συνεχιζόταν για πολύ καθώς το 1981, όλα άλλαξαν (497). Το 2001 η Ελλάδα μπήκε στην Ευρωζώνη. Η ένταξη της χώρας στην Ε.Ο.Κ και η απεξάρτηση του καθεστώτος της προστασίας των ελληνικών προϊόντων από τις εισαγωγές έφερε μία αποδυνάμωση στην ελληνική βιομηχανία. Το άνοιγμα των εμπορεύσιμων προϊόντων δεν αξιοποιήθηκε εγκαίρως και

στις αρχές του 1980 τα ελληνικά προϊόντα επικεντρώνονταν σε χαμηλής εισοδηματικής ελαστικότητας προϊόντων και στηρίζονταν στην εγχώρια αγορά.

Η αλλαγή της δημοσιονομικής πολιτικής οδήγησε σε εκτίναξη του δημόσιου ελλείμματος από το 2,6% του ΑΕΠ το 1980 στο 15,9% το 1990.

Τα πρωτογενή ελλείμματα αυξάνουν το δημόσιο έλλειμμα και μόνο από το 1990 και μετά αρχίζει μία προσπάθεια για την αντιμετώπισή του. Το δημόσιο έλλειμμα χρηματοδοτούνταν από τις εμπορικές τράπεζες δεσμεύοντας ένα πολύ μεγάλο ποσό των καταθέσεων δανείζοντας το κράτος με επιτόκια μικρότερα από τα επιτόκια της αγοράς.

Αρχές του 1982 η νέα κυβέρνηση του Ανδρέα Παπανδρέου καθιερώνει μία καινούργια εισοδηματική πολιτική με κύρια στοιχεία την αύξηση των κατώτατων ονομαστικών αποδοχών των εργατοϋπαλλήλων κατά 46% με 48%, και μεγάλες αυξήσεις σε υψηλόβαθμα μισθολογικά κλιμάκια. Η πολιτική αυτή εφαρμόστηκε τις περιόδους 1982-85 και 1988-90. Δέχτηκε αρκετές τροποποιήσεις ώσπου εγκαταλείφθηκε το 1990.

2.3 Η ελληνική οικονομία κατά τα έτη 2000 έως 2008

Την περίοδο 1985-1987 παρατηρήθηκε μια ανάκαμψη της τρέχουσας ανταποδοτικότητας του κεφαλαίου. Οι ιδιωτικές επενδύσεις αυξήθηκαν και ιδιαίτερα στον τομέα της μεταποίησης από το 1986 έως και το 1990 σημειώθηκε μεγάλη ανάκαμψη. Μετά το 1990 όμως άρχισε η καθοδική πορεία των επενδύσεων καθώς η μεγάλη αύξηση των επιτοκίων εξαιτίας των δημοσίων ελλειμμάτων και της πολιτικής που ακολουθούνταν εκτόπισε κάθε ιδιωτική επένδυση.

Η έξαρση του πληθωρισμού μετά το 1975 έφερε και την διολίσθηση της δραχμής. Στις αρχές του 1980 εξαιτίας της διολίσθησης της δραχμής και η αύξηση του κόστους της εργασίας, μείωσε την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και γρήγορα ο πληθωρισμός αυξάνονταν με μεγάλο ρυθμό. Την τριετία 1987-1990 ο πληθωρισμός έφτασε σε πολύ μεγάλο και ανησυχητικό σημείο και αυτό οφείλονταν κυρίως στην αύξηση των δημοσίων ελλειμμάτων, και, ιδιαίτερα, των πρωτογενών ελλειμμάτων του προϋπολογισμού.

Το 1990 η οικονομική κατάσταση της χώρας βρίσκονταν σε δύσκολη φάση και η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, που είχε μόλις εκλεγεί υιοθέτησε μία άλλη πολιτική

προσπαθώντας σαν πετύχει τη μείωση του δημόσιου ελλείμματος μέσα από τον περιορισμό των δαπανών και τις προσόδους από την ιδιωτικοποίηση δημόσιων επιχειρήσεων. Το πρόγραμμα των αποκρατικοποιήσεων δε πέτυχε στο βαθμό που είχε υπολογιστεί και πολλές από τις μη βιώσιμες επιχειρήσεις του ΟΟΑΕ τέθηκαν υπό εκκαθάριση.

Η οκταετία 1992-2000 χαρακτηρίστηκε από την εκπλήρωση των συνθηκών του Μάαστριχ με κύριο χαρακτηριστικό τη συγκράτηση του πληθωρισμού, τη μείωση των δημοσίων ελλειμμάτων και την ελαχιστοποίηση της κρατικής παρέμβασης στην οικονομία.

Ο ελληνικός λαός μετά από την αναζήτηση και επιδίωξη της αναδιάρθρωσης και αναδιανομής στράφηκε στην σταθεροποίηση της οικονομίας και πάνω από όλα την ένωση της Ελλάδας με την Ευρώπη

Η περίοδος της ελληνικής οικονομίας 1996-1999 υπήρξε από τις πιο σημαντικές καθώς το δημοσιονομικό έλλειμμα αποκλιμακώθηκε συστηματικά με ταχείς ρυθμούς. Παράλληλα, το πρωτογενές πλεόνασμα της Γενικής Κυβέρνησης αυξάνονταν με εξίσου συστηματικό τρόπο. (Εθνικολογιστικά μεγέθη της Ελληνικής οικονομίας, 2001).

Σύμφωνα με τους επίσημους υπολογισμούς ακόμη και μετά το 2000 το χρέος της Ελλάδας ήταν υψηλότερο του 100% του ΑΕΠ. Οι αιτίες για το γεγονός αυτό ήταν αρκετές όπως οι τόκοι που αυξάνονταν πολύ γρήγορα σε σχέση με το ΑΕΠ και η έλλειψη των πρωτογενών πλεονασμάτων για πολλά χρόνια.

Την 1 Ιανουαρίου του 2002 η Ελλάδα, καθώς και άλλες χώρες της ευρωζώνης απέκτησαν κοινό νόμισμα, το ευρώ. Η ένταξη της Ελλάδας στη ζώνη του ευρώ έγινε το 2001 αφού ικανοποιούνταν η ένταξή της στην ΕΕ σύμφωνα με την συνθήκη του Μάαστριχ. Ωστόσο η Ελλάδα από το 2001 έως και το 2005 βρέθηκε να παραβιάζει το κριτήριο για έλλειμμα κάτω από 3% του Συμφώνου Σταθερότητας. (Μανολόπουλος, 2012)

Παρόλα αυτά η ελληνική οικονομία συνέχισε την ανάπτυξη της έως και το 2004 με μικρή μείωση το 2003 και το ακαθάριστο εγχώριο προϊόν αυξήθηκε κατά 4,2% το 2004.

Τον Μάρτιο του 2004 το Υπουργείο Οικονομίας και Οικονομικών προώθησε και υπέβαλε το αναθεωρημένο Επικαιροποιημένο Πρόγραμμα Σταθερότητας και Ανάπτυξης

για την περίοδο 2004-2007, όπως προβλεπόταν στην απόφαση του ECOFIN. Το πρόγραμμα αυτό προέβλεπε τη λήψη σημαντικών μέτρων ώστε να δοθεί άμεση λύση στα προβλήματα που αναφέρθηκαν, εξαγγέλλοντας μία σειρά μέτρων με κύριο στοιχείο την αύξηση της έμμεσης φορολογίας επιδιώκοντας τη μείωση του δημοσιονομικού ελλείμματος, κάτω από το όριο του 3% τον επόμενο χρόνο.

Η οικονομική πολιτική που ακολουθήθηκε εστίασε σε βασικά σημεία που αφορούσαν 1)την Νομισματική και συναλλαγματική πολιτική 2) τη Δημοσιονομική πολιτική 3) την εξέλιξη του κόστους εργασίας 4) τη αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων . Αρχίζει η υποχώρηση του ρυθμού ανάπτυξης της ελληνικής οικονομίας το δεύτερο εξάμηνο του 2004 και τους πρώτους μήνες του 2005.

2.4 Η περίοδος από το 2001 μέχρι την επιβολή του 1^{ου} Προγράμματος Προσαρμογής (1^ο Μνημόνιο)

Η κυβερνητική πολιτική που ακολουθήθηκε μετά το 2001 έφερε επίσης μεγάλο ποσό δανεισμού για τη χώρα ώστε να καλυφθούν και οι ανάγκες που προέκυψαν από τα γεγονότα της εποχής όπως οι Ολυμπιακοί αγώνες 2004 στην Ελλάδα. Ωστόσο το δημοσιονομικό έλλειμμα μεγάλωνε αν και έγιναν προσπάθειες να καλυφθεί με νέα δάνεια τα έξοδα δεν μειώνονταν όπως ούτε και οι περικοπές διαφόρων δραστηριοτήτων του δημόσιου τομέα.

Το δημόσιο χρέος της Ελλάδας το 2010 έφτασε σε ένα πολύ μεγάλο ποσοστό επί του ΑΕΠ αρχίζοντας έτσι μία νέα και δύσκολη οικονομική πραγματικότητα για τα ελληνικά δεδομένα παρόλο που όλοι θεωρούσαν ότι άρχιζε μία νέα αναπτυξιακή πολιτική.

Πίνακας: 3 Βασικοί οικονομικοί δείκτες κατά τα πρώτα χρόνια συμμετοχής στο ευρώ (Ελλάδα 2001-2005).

Έτος	Αύξηση ΑΕΠ	Έλλειμα / Πλεόνασμα % ΑΕΠ	Δημόσιο Χρέος % ΑΕΠ	Εμπορικό Ισοζύγιο (δισ δολάρια ΗΠΑ)
2001	4,2	-4,5 (αναθεωρήθηκε σε -6,1%)	151,9	-8,4
2002	3,4	-4,9	159,2	-7,9

2003	5,9	-5,7	168,0	-7,3
2004	4,4	-7,4	183,2	-6,4

Πηγή: ΟΟΣΑ, Eurostat

Η Ελλάδα βίωσε μία νέα κρίση με αρχή την κρίση της Αμερικής το 2008 αφού τα δημοσιονομικά ελλείμματα έφτασαν στο 12,7 % του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος έναντι του επίσημου 6% επί του ΑΕΠ που είχε προσδιοριστεί. Το Συμβούλιο Οικονομικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Ecofin), τον Δεκέμβριο του 2009 αποφάσισε την επιτήρηση της ελληνικής οικονομίας καθώς οι οίκοι αξιολόγησης η Moody's, η Fitch και η Standard and Poor's υποβάθμιζαν συνεχώς την πιστοληπτική ικανότητας της ελληνικής οικονομίας μιλώντας για πτώχευση.

Μέσα στη γενικότερη πίεση του ευρωπαϊκού νομίσματος και με στόχο την οικονομική και δημοσιονομική σταθερότητα της ευρωζώνης, στις 25 Μαρτίου του 2010 δημιουργήθηκε ο Μηχανισμός Δημοσιονομικής Σταθερότητας.

Παρόλο που προηγήθηκε η δημιουργία αυτού του μηχανισμού το 2010 το ελληνικό κράτος βρισκόταν σε ιδιαίτερα κρίσιμη κατάσταση. Τα δάνεια από το εξωτερικό δεν μπορούσαν να καλυφθούν εξαιτίας του υψηλού επιτοκίου δανεισμού ενώ η αναχρηματοδότηση ομολόγων έληγαν εντός του 2010 και απαιτούνταν η συγκέντρωση ποσού της τάξεως των 44 δις €.

Με βάση τα παραπάνω που αναφέρθηκαν η ελληνική κυβέρνηση αποφάσισε την επιβολή μέτρων ώστε να πετύχει την εξυγίανση της ελληνικής οικονομίας και να μειώσει το δημοσιονομικό έλλειμμα. Τα μέτρα που ακολούθησαν περιλάμβαναν τα παρακάτω:

1. Παγωμα μισθών
2. Περικοπες επιδομάτων 10%
3. Περικοπές υπερωριών και οδοιοπορικών
 1. Μείωση 30% στα δώρα Χριστουγέννων, Πάσχα, αδείας.
 2. Μειώθηκαν στο 12% όλα τα επιδόματα δημοσίου.
 3. Σημειώθηκε σημαντική μείωση των αποδοχών υπαλλήλων ΔΕΚΟ, ΟΤΑ, ΝΠΙΔ.
 4. Ο φόρος Προστιθέμενης Αξίας αυξήθηκε σταδιακά από 4,5% σε 21%.
 5. Επιβολή αύξηση 15% στον φόρο βενζίνης.

Δυστυχώς η λήψη των παραπάνω μέτρων δεν επέφερε το αναμενόμενο αποτέλεσμα και έτσι η ελληνική κυβέρνηση ζήτησε την εφαρμογή του Μηχανισμού Δημοσιονομικής

Σταθερότητας και τη βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο αφού πλέον δεν υπήρχε άλλη εναλλακτική λύση ή επιλογή υπογράφοντας 1ο Συνημμένο Μνημόνιο στις 3ης Μάιου του 2010, το οποίο και αποτελούνταν από τα :

1. "Μνημόνιο Οικονομικής και Χρηματοπιστωτικής Πολιτικής" (ΜΟΧΠ),
2. "Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης" (ΤΜΣ) και
3. "Μνημόνιο Συνεννόησης στις Συγκεκριμένες Προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής" (ΣΠΟΠ).

Τη δανειακή σύμβαση υπέγραψε ο Υπουργός Οικονομικών της Ελλάδας Γιώργος Παπακωνσταντίνου και ο Πρόεδρος της Τράπεζας της Ελλάδος Γεώργιος Προβόπουλος, με τις χώρες του Ευρώ και "Διακανονισμός Χρηματοδότησης Αμέσου Ετοιμότητας" με το ΔΝΤ. Το σύνολο αυτών των συμφωνιών ονομάζεται συχνά για συντομία "Μνημόνιο". Τέλος σχηματίστηκε η γνωστή "Τρόικα", οι εκπρόσωποι δηλαδή της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (ΕΕ), της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας (ΕΚΤ) με σκοπό την επιτήρηση και την αξιολόγηση της πορείας της ελληνικής οικονομίας με σκοπό την επόμενη εκταμίευση της αντίστοιχης δόσης του δανείου.

Το 2010 η Ελλάδα με «αντάλλαγμα» δημοσιονομική προσαρμογή και διαρθρωτικές μεταρρυθμίσεις» δέχτηκε την επιβολή των μνημονίων με αποτέλεσμα τα δάνεια να μην ήταν βραχυπρόθεσμα αλλά το επιτόκιο τους ήταν πολύ υψηλό με αποτέλεσμα η Ελλάδα να έχει μεγάλο πρόβλημα ρευστότητας, χωρίς την αναδιάρθρωση του χρέους

2.5 Η περίοδος των μνημονίων

Η περίοδος που ακολούθησε χαρακτηρίστηκε από επώδυνα και σκληρά μέτρα που αφορούν την οικονομική κατάσταση της χώρας και τη λήψη των νέων μέτρων και περιγράφονται παρακάτω:

- ✓ Τα δώρα των Χριστουγέννων, του Πάσχα, και της αδειας ελαττώθηκαν κατά 30%.

- ✓ Τα σχετικά επιδόματα του Δημοσίου τομέα επίσης σημείωσαν μείωση περίπου 12%.
- ✓ Τους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ, ΟΤΑ, ΝΠΙΔ η μείωση των μισθών τους έφτασε ένα ποσοστό 7%.
- ✓ Μεγαλύτερο θέμα δημιουργήθηκε με την αύξηση του ΦΠΑ από 4,5 πρώτα στο 5%, στη συνέχεια στο 9 % και τέλος από 19 στο 21%
- ✓ Τα καύσιμα αυξήθηκαν περίπου 15%.
- ✓ Οι δασμοί στα αυτοκίνητα εισαγωγής που επιβλήθηκαν έφτασαν το ποσοστό 30%. Επιβολή επιπλέον 10% έως 30% στους (ήδη υπάρχοντες) φόρους για τα εισαγόμενα αυτοκίνητα.
- ✓ Επαναφορά τεκμηρίων διαβίωσης για όλα τα αυτοκίνητα παρόλο που είχε καταργηθεί το 2003.

.Με την επιβολή του 2^{ου} Μνημονίου υπάρχει η οικονομική ενίσχυση της χώρας στη συμφωνία μέχρι το τέλος του 2016, ενισχύοντάς την με 130 δις ευρώ αλλά προβλέπεται και για την αντιμετώπιση της κρίσης χρέους "κούρεμα" κατά 50% του ελληνικού χρέους. Ουσιαστικά αυτό το σημείο έχει κοινά σημεία με το προηγούμενο μνημόνιο και αποτελεί τροποποίηση με ανώτερο σκοπό την εκπλήρωση των στόχων του 1ου Μνημονίου Συνεννόησης, που απαιτείται να εφαρμοστεί σε όλα τα μέρη που το αποτελούν και είναι τα παρακάτω: (α) Μνημόνιο Οικονομικών και Χρηματοπιστωτικών Πολιτικών, (β) Μνημόνιο Συνεννόησης στις συγκεκριμένες προϋποθέσεις Οικονομικής Πολιτικής και (γ) Τεχνικό Μνημόνιο Συνεννόησης. Επιπρόσθετα, εγκρίνονται τα Σχέδια Συμβάσεων Χρηματοδοτικής Διευκόλυνσης μεταξύ του Ευρωπαϊκού Ταμείου Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (Ε.Τ.Χ.Σ.), της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Τράπεζας της Ελλάδος (ΤτΕ), όπως τα Σχέδια αυτά με τα συνημμένα παραρτήματά τους: «Α) Σύμβαση Διευκόλυνσης Διαχείρισης Υποχρεώσεων 30 δις €. Β) Σύμβαση Συγχρηματοδότησης μαζί με 3 παραρτήματα. Γ) Συμφωνία Διευκόλυνσης Πιστωτικής Ενίσχυσης της ΕΚΤ με 6 παραρτήματα έως 35 δις €. Δ) Διευκόλυνση αποπληρωμής Τόκων Ομολόγων με 6 παραρτήματα 5,7 δις €. Τα παραπάνω Σχέδια Συμβάσεων αποκαλούνται ως Μνημόνιο PSI. Το νέο Μνημόνιο Συνεννόησης, το οποίο μαζί με το Μνημόνιο PSI και κάθε άλλο συμπληρωματικό ή μεταγενέστερο μνημόνιο συνεννόησης ή παράτημα σε οποιοδήποτε από αυτά, θα αποκαλείται το Μνημόνιο» (<http://www.kathimerini.gr/908601/article/epikairothta/politikh/to-plhres-keimeno-toy-mnhmonioy-meta3y-a8hnas-kai-daneistwn-pdf>)

2.6 Το τρίτο μνημόνιο

Μπροστά στο φαινόμενο της οικονομικής κρίσης πολλά τραπεζικά χρηματοπιστωτικά ιδρύματα αναγκάστηκαν να οδηγηθούν σε συγχωνεύσεις και εξαγορές αλλά και πώληση προσωπικών ακίνητων περιουσιακών στοιχείων τους ώστε να καλύψουν το πρόβλημα του κεφαλαίου αλλά και να οδηγηθούν γρήγορα σε μία βιώσιμη λύση.

Η ίδια κατάσταση επικράτησε και στο ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα αφού η διόγκωση του προβλήματος τις ανάγκασε να εφαρμόσουν τα ίδια μέτρα όπως συγχωνεύσεις, επέκταση των επενδύσεών τους σε αγορές που δεν αντιμετώπιζαν προβλήματα οικονομικής κρίσης, και μεγάλη ενίσχυση από τον κρατικό μηχανισμό ώστε να διατηρηθεί σε ικανοποιητικό βαθμό η κεφαλαιακή επάρκεια και ρευστότητα.

Η Ελλάδα αναγκάστηκε να ζητήσει μεγαλύτερη βοήθεια και από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο, της Ευρωπαϊκής Ένωσης και από την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα με τα παρακάτω μέτρα:

- ✓ Καταργούνται τα δώρα των Χριστουγέννων, του Πάσχα και της αδείας και δίνεται ένα επίδομα 500 Ευρώ σε όλους τους δημοσίους υπαλλήλους που οι αποδοχές τους ήταν μέχρι 3.000 Ευρώ και πλήρης κατάργησή του όταν το ποσό των αποδοχών είναι μεγαλύτερο από 3000 ευρώ.
- ✓ Το ίδιο συμβαίνει και με την 13η και 14η σύνταξη αφού αντικαθίσταται με ένα επίδομα των 800 Ευρώ για συντάξεις ως 2500 Ευρώ.
- ✓ Συνεχίζεται και η περικοπή επιδομάτων 8% στα επιδόματα των δημοσίων υπαλλήλων και 3% στους υπαλλήλους των ΔΕΚΟ όπου δεν υπάρχουν επιδόματα.
- ✓ Αυξήθηκε το ΦΠΑ
- ✓ Μεγάλη αύξηση σημειώθηκε και στα καύσιμα, στα ποτά και στα τσιγάρα κατά 10%.

Οι εργασιακές σχέσεις αλλάζουν καθώς το ωράριο αυξάνεται , αρχίζουν οι απολύσεις , εφαρμόζεται ο κατώτατος μισθός και στον ασφαλιστικό φορέα γίνονται μεγάλες αλλαγές

αφού οι πολίτες προκειμένου να συνταξιοδοτηθούν πρέπει να φτάσουν στο δημόσιο τομέα στα 65 χρόνια έως το τέλος του 2013 με έναρξη το 2011.

Η κατανομή του δανεισμού της Ελλάδας στα τρία μνημόνια έχει ως εξής:

Πίνακας 4 Όροι δανεισμού από τους ευρωπαϊκούς φορείς

Πίνακας 1. Συνολικό προβλεπόμενο ποσό δανεισμού στα 3 μνημόνια (δισ. €)			
1ο Μνημόνιο (Μάιος 2010 - Δεκέμβριος 2011)	ΕΛΛ	ΔΝΤ	Σύνολο
	52.9	20.1	73
	(72.5%)	(27.5%)	-100%
2ο Μνημόνιο (Μάρτιος 2012 - Ιούνιος 2015)	ΕΤΧΣ	ΔΝΤ	
	130.9	12	142.9
	(91.6%)	(8.4%)	-100%
Συνολικό ποσό 1ου & 2ου Μνημονίου	183.8	32.1	215.9
	(85.1%)	(14.9%)	-100%
3ο Μνημόνιο	ΕΜΣ	ΔΝΤ	

(Αύγουστος 2015 - Αύγουστος 2018)	86	86	
	-100%	-100%	
Σύνολο	269.8	32.1	301.9
	(89.4%)	(10.6%)	(100%)

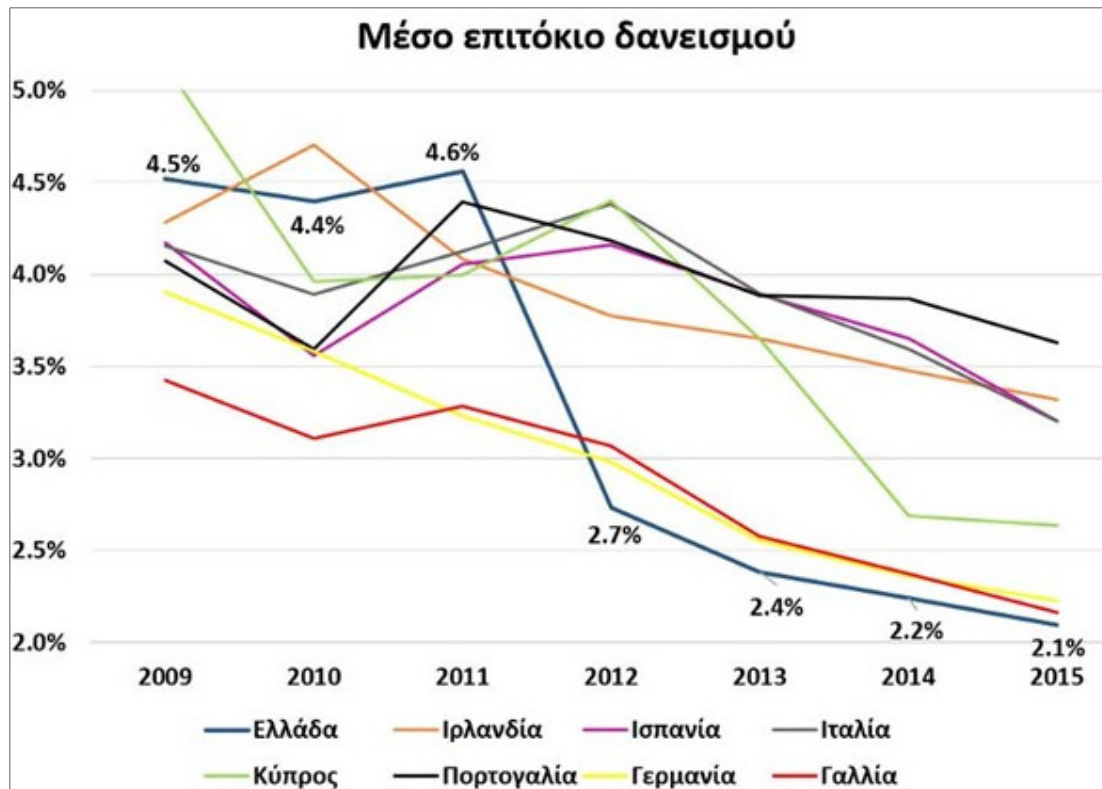
	Επιτόκιο	Μέση διάρκεια	Περίοδος χάριτος
1ο Μνημόνιο (ΕΛΔ)	0.5% εφάπαξ χρέωση + κόστος δανεισμού (Euribor3 μηνών1) +		
Μάιος 2010	3%	4 έτη	3 έτη
<u>Αναθεωρήσεις</u>			
Ιούνιος 2011	2%	10 έτη	4.5 έτη
Μάρτιος 2012	1.5%	15 έτη	10 έτη
Νοέμβριος 2012	0.5%	30 έτη	10 έτη
2ο Μνημόνιο (ΕΤΧΣ)	1.35% (Ιούνιος 2015)	17.5 έτη	10 έτη
<u>Αναθεωρήσεις</u>			
Νοέμβριος 2012		32.5 έτη	
3ο Μνημόνιο (ΕΜΣ)	1% (Αύγουστος 2015)	32.5 έτη	

Το 2013 το ελληνικό δημόσιο έλαβε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) περίπου 28,6 δις δίνοντας ως εγγύηση το 90% των μετοχών που είχαν εκδώσει οι συστημικές τράπεζες (Εθνική, Eurobank, Alpha Bank, Πειραιώς). Υπήρξε λοιπόν επιτακτική ανάγκη να πετύχει το παραπάνω εγχείρημα ώστε να αποκτηθεί και πάλι η εμπιστοσύνη των τραπεζών. Το 2014 διεθνείς επενδυτές χορήγησαν στις ελληνικές τράπεζες 8,3 δις ώστε να μπορέσουν να στηριχτούν και να ανακάμψουν από την ύφεση που παρουσίαζαν.

Όμως η ελληνική οικονομία είχε να αντιμετωπίσει το μεγάλο δημόσιο χρέος με δανεισμό από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αξιολόγηση της ελληνικής οικονομίας αυτή την περίοδο από τους οίκους δεν ήταν ευνοϊκή επειδή είχε αρθεί η αξιοπιστία του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος.

Από την άλλη οι δημόσιες επενδύσεις ήταν ανύπαρκτες για να μπορέσει η Ελλάδα να βγει από την παρούσα κρίση αφού δεν υπήρχε κανένα κριτήριο που ικανοποιούσε την λήψη της απόφασης για τη χρηματοδότηση ενός έργου υποδομής μέχρι την εκταμίευση των σχετικών κονδυλίων, Όμως, η τεχνητή διόγκωση τους μπορεί να υποβαθμίσει την ποιότητα των δημοσίων δαπανών και το επίπεδο απορροφητικότητας των κοινοτικών πόρων (Μπακατσίακος, 2010)

Διάγραμμα : 1 Μέσο επιτόκιο δανεισμού

Πηγή: <https://www.esm.europa.eu/esmefsf-factsheet-greece>

Εξάλλου η Ελλάδα έπρεπε να καταφέρει να συνδυάσει μεγάλο ΑΕΠ χωρίς καμία αλλαγή στο δημόσιο χρέος, ώστε να μικρύνει το χρέος ειδάλλως δεν θα μπορούσε να προχωρήσει στην Ευρωπαϊκή αγορά. Οι εξαγωγές της πάλι δεν ήταν εφικτές αφού η παραγωγή δεν υπήρχε ύστερα από την πτώση του πρωτογενούς τομέα, και η Ελλάδα εισήγαγε σε μεγαλύτερο βαθμό από ό,τι εξήγαγε. Επομένως όλα αυτά τα προβλήματα σε συνδυασμό με το δημόσιο έλλειμμα και τη χαμηλή ανταγωνιστικότητα ανάγκαζαν την Ελλάδα να δανειστεί μόνο με με πολύ υψηλά επιτόκια στις χρηματοπιστωτικές αγορές. (Βαγιανός, Βέττας & Μεγήρ, 2010).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3 Μεγέθη της ελληνικής οικονομίας

3.1 Περίοδος 2000-2010

Από το 2004, το χρέος της Ελλάδας σημείωσε μία μεγάλη αύξηση με αποτέλεσμα η χώρα να αδυνατεί να εξυπηρετεί τις ανάγκες της και ιδιαίτερα την περίοδο 2000-2008 η συνολική πιστωτική επέκταση των εγχώριων τραπεζών προς τη Γενική Κυβέρνηση ήταν αρνητική (-3,3 τον χρόνο), ενώ την ίδια περίοδο, προς τον ιδιωτικό τομέα, έφτανε το 21%.

Έτσι το δημοσιονομικό έλλειμμα ήταν πολύ μεγάλο και το χρέος, από το 105% το 2007, έφτασε στο 110% το 2008 και τα βασικά μεγέθη της οικονομίας να αποτελούν επώδυνους αριθμούς των μνημονίων.

Εικόνα 1 Το δημοσιονομικό έλλειμμα

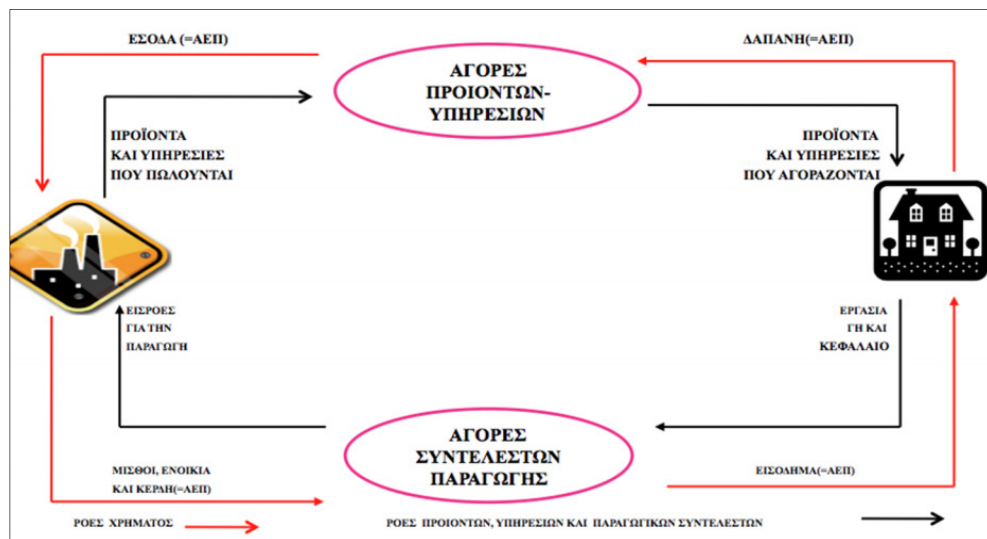
Η κρίση με όλες τις συνέπειές της, το συσσωρευμένο χρέος, την απουσία βιωσιμότητας και ανταγωνιστικότητας δημιούργησαν ένα αρνητικό κλίμα για τη χώρα. Όταν, επιπλέον, φάνηκε ότι η Ευρώπη πιθανόν να μη στήριζε την Ελλάδα, ο κίνδυνος να προκληθεί κρίση εξυπηρέτησης του χρέους και κρίση ρευστότητας αυξήθηκε σε μεγάλο βαθμό. Η ‘έλλειψη πρωτογενούς πλεονάσματος οδήγησε τη χώρα σε μία πορεία που η οικονομία της δύσκολα θα ανακάμπτονταν

3.1.1ΑΕΠ

«Το κατά κεφαλήν Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (Α.Ε.Π.) ή κατά κεφαλήν εισόδημα μιας χώρας είναι ένας οικονομικός δείκτης που προκύπτει, αν μετατρέψουμε σε χρήμα την αξία των αγαθών από όλες τις παραγωγικές δραστηριότητες της χώρας για ένα έτος και διαιρέσουμε το ποσό αυτό με τον αριθμό των κατοίκων της. Αποτελεί έναν μέσο όρο που δείχνει απλώς πόσα χρήματα θα έπαιρναν όλοι οι πολίτες της συγκεκριμένης χώρας, αν δεν υπήρχε καμιά διαφοροποίηση στη μοιρασιά. Γίνεται λοιπόν αντιληπτό ότι το κατά κεφαλήν Α.Ε.Π. μπορεί να πληροφορήσει μόνο στατιστικά για την οικονομική ευημερία μιας χώρας, ενώ τίποτα δεν αποκλείει ένα μεγάλο ποσοστό των κατοίκων μιας πολύ πλούσιας και αναπτυγμένης χώρας να είναι πολύ φτωχοί Εκτός αυτού, δε δείχνει τη συμμετοχή των διάφορων παραγωγικών τομέων (πρωτογενούς κτλ.) στη διαμόρφωση του εθνικού πλούτου». (<http://ebooks.edu.gr/modules/ebook/show.php/DSGYM-B106/382/2534,9819>)

Η έννοια του ΑΕΠ αποτελεί ένα οικονομικό μέγεθος που σχετίζεται με την δραστηριότητα του κράτους για την είσπραξη του φόρων αλλά και την καταβολή χρημάτων για τις πληρωμές υπαλλήλων του κράτους. Όταν τα χρήματα που ξοδεύει είναι μεγαλύτερα από τα έσοδα τότε διαπιστώνεται έλλειμμα και χρήζει μεγάλης προσοχής αφού αν δεν καταφέρει να ανταποκριθεί στις υποχρεώσεις του αναγκαστικά δανείζεται και έτσι αποκτά ένα χρέος απέναντι σε κάποιο άλλο κράτος ή μηχανισμό στήριξης. Τα πράγματα γίνονται χειρότερα αν το χρέος έχει συσσωρευτεί από προηγούμενα χρόνια με αποτέλεσμα να μεγαλώνει περισσότερο.

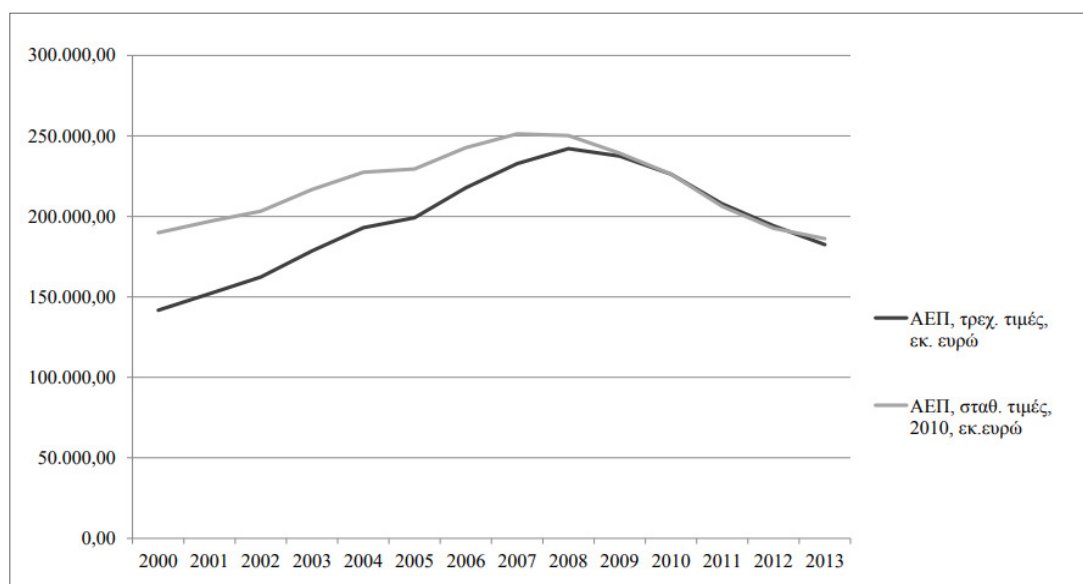
Εικόνα 2 Οι κυκλικές ροές στην οικονομία

Πηγή: <http://opencourses.uoa.gr/modules/document/file.php>

Μεγάλη μείωση του ΑΕΠ κατά 61,6 δισ. ευρώ ή κατά 26%, πτώση των συνολικών εσόδων της γενικής κυβέρνησης κατά 5 δισ. ευρώ, περικοπές κατά 19,13 δισ. ευρώ στους μισθούς του Δημοσίου, τις συντάξεις και τις κοινωνικές παροχές και ταυτόχρονη αύξηση του δημοσίου χρέους κατά 52,3% του ΑΕΠ στο μη βιώσιμο επίπεδο του 179% του ΑΕΠ προκάλεσαν τα τρία Μνημόνια, όπως αναφέρει η Ναυτεμπορική που εφαρμόστηκαν την επταετή περίοδο 2010-2016. Το μόνο θετικό αποτέλεσμα από την εφαρμογή των Μνημονίων ήταν η πλήρης εξαφάνιση του δημοσιονομικού ελλείμματος-μαμούθ του 15,1% του ΑΕΠ, το οποίο καταγράφηκε για το έτος 2009 και η μετατροπή του σε πλεόνασμα 0,7% του ΑΕΠ στο τέλος του 2016. (<http://www.enikonomia.gr/economy/162318,oi-epodynoi-arithmoi-ton-mnimonion.html>)

Διάγραμμα : 2 Το ονομαστικό και το πραγματικό ΑΕΠ στην Ελλάδα

Πηγή: <http://www.kathimerini.gr/989821/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/plh8wrismos-kai-onomastiko-aep>

3.1.2 Πρωτογενής Τομέας

«Η παραγωγική διαδικασία σε κάθε χώρα αποτελείται από τρεις τομείς παραγωγής, τον πρωτογενή, τον δευτερογενή και τον τριτογενή: ο πρωτογενής περιλαμβάνει την παραλαβή αγαθών απευθείας από τη φύση (σιτηρά, φρούτα, λαχανικά κτλ.), ο δευτερογενής περιλαμβάνει την παραγωγή αγαθών τα οποία έχουν προέλθει από την επεξεργασία ακατέργαστων ή μέτρια επεξεργασμένων υλικών (αλεύρι-ψωμί, τοματοπολτός, αλλαντικά κτλ.) και ο τριτογενής τομέας αφορά δραστηριότητες που παρέχουν εξυπηρέτηση, χωρίς να παράγεται κάποιο υλικό προϊόν, ενώ εκφράζει και την κρατική πρωτοβουλία για παροχή υπηρεσιών στο κοινωνικό σύνολο (εκπαίδευση, επικοινωνίες, φροντίδα υγείας κτλ.)...(<http://ebooks.edu.gr>)

Εικόνα 3 Πρωτογενής τομέας παραγωγής: τρύγος στη Γαλλία

Πηγή : www.google.gr

Παρόλο που ο πρωτογενής τομέας σημείωσε τη μεγαλύτερη πτώση κατά τη διάρκεια της κρίσης ταυτόχρονα αυξήθηκε κατά ένα σημαντικό ποσοστό τα τελευταία χρόνια με την επιστροφή των ατόμων στη γη. Πιο συγκεκριμένα, η απασχόληση στον τομέα της γεωργίας, αλιείας και δασοκομίας από 30,7% το 1981, πέφτει στο 17,3% το 2000 και στο 12,2% το 2010, για να ανέλθει στο 12,9% το 2015. Την ίδια τύχη είχε και ο δευτερογενής τομέας στους κλάδους της βιομηχανίας, των κατασκευών και της ενέργειας όσο αφού στην περίοδο της κρίσης ο κλάδος των κατασκευών μειώθηκε σε ποσοστό από 8,3% το 2005 στο 4% το 2015. Μεγάλη αύξηση σημειώθηκε στον τριτογενή τομέα τις επιχειρηματικές δραστηριότητες να αυξάνονται σε υπερβολικά μεγάλο βαθμό (από 3,3% το 1981 σε 11,3% το 2015), ενώ η δημόσια διοίκηση, η εκπαίδευση και η υγεία, επίσης αύξησαν τον αριθμό των υπαλλήλων τους.

Πίνακας 5 Ποσοστιαία συμμετοχή παραγωγής σε ΑΕΠ.

	1950	1960	1973	1980	1990	1994	2002
Πρωτογενής τομέας	27,8	23,4	15,6	14,5	11	12,4	7
Δευτερογενής τομέας	20,1	26,0	34,7	32,5	30,4	28,1	23
Τριτογενής τομέας	52,1	51,6	49,7	53	58,6	59,5	70

Πηγή: (Ιορδάνογλου Χ)

Πίνακας 6 Ποσοστιαία συμμετοχή με όρους απασχόλησης

	1951	1961	1971	1981	1991	2001	2005
Πρωτογενής τομέας	59,5	53,8	40,6	30,7	19,6	15	12,4
Δευτερογενής τομέας	17	19,4	26,5	29	25,6	24	22,5
Τριτογενής τομέας	23,5	26,8	32,9	40,3	54,8	61	65,1

Πηγή : (Ιορδάνογλου., X)

3.1.3 Δευτερογενής τομέας

Ως δευτερογενής περιγράφεται ο τομέας που οι κύριες δραστηριότητες αναφέρονται στην δραστηριότητα του ανθρώπου με κάποιο προϊόν και αποτελεί ένα τομέα που ουσιαστικά εκμεταλλεύεται και αξιοποιεί τα πρωτογενή προϊόντα με τη βοήθεια της τεχνολογίας. Οι κύριοι κλάδοι του δευτερογενούς τομέα διακρίνονται στην μεταποίηση των προϊόντων, στις κατασκευές, στην παραγωγή ενέργειας, τη διανομή νερού, κ.α. και στην εξόρυξη του ορυκτού πλούτου (Γεωργίου et al., 2016, chap. 1.8). Όπως και ο πρωτογενής έτσι και δευτερογενής τομέας αποτελεί ένα σημαντικό στήριγμα για την οικονομία της χώρας. *Σήμερα, οι ανεπτυγμένες οικονομικά χώρες εισέρχονται στην περίοδο των “μεταβιομηχανικών” οικονομιών, ο δευτερογενής τομέας υποχωρεί ως προς τη συμμετοχή του στο ΑΕΠ μιας χώρας έναντι του τριτογενή τομέα, δηλαδή τις υπηρεσίες γενικά, των οποίων η ζήτηση ολοένα αυξάνεται σε βάρος των προϊόντων του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα* (Γεωργίου et al., 2016)

Εικόνα 4 Δευτερογενής τομέας παραγωγής: εξέδρα άντλησης πετρελαίου στη Βόρεια θάλασσα

Πηγή : www.google.gr

Όπως και το ΑΕΠ έτσι και η δευτερογενής παραγωγή παρουσίασε μία εξέλιξη σε τέσσερις φάσεις που περιγράφονται παρακάτω:

- ✓ 1954-1973 Ανάπτυξη. Ο μέσος ρυθμός αύξησης της δευτερογενής παραγωγής ήταν πολύ μεγάλος φτάνοντας; Το ποσοστό 9,9% οδηγώντας την οικονομία σε ένα πολύ καλό επίπεδο.
- ✓ 1974-1980 Επιβράδυνση. Ο ρυθμός ανάπτυξης μειώνεται αισθητά σε ποσοστό 3,35.
- ✓ 1981-1994 Στασιμότητα. ρυθμός ανάπτυξης είναι μηδενικός και μάλιστα βραδύτερος από τον αντίστοιχο ρυθμό του ΑΕΠ (0,8%).
- ✓ 1995 και μετά: Ανάκαμψη. Στο διάστημα 1995-2002 ο μέσος όρος των μεταβολών της δευτερογενούς παραγωγής έφτασε το 3.3% το χρόνο. Συγκρίνοντας τις παραπάνω επιδόσεις με τις αντίστοιχες επιδόσεις άλλων χωρών διαπιστώνεται το εξής:

Στην φάση της ανόδου, 1954-73, η ρυθμός αύξησης Της Ελληνικής βιομηχανικής παραγωγής ήταν πιο μεγάλος από των άλλων χωρών με εξαίρεση την Ισπανία και την Ιαπωνία.

Εικόνα 5 Διάρθρωση των συνολικών εισροών ξένων επενδύσεων στην μεταποίηση κατά την περίοδο 2003-2010

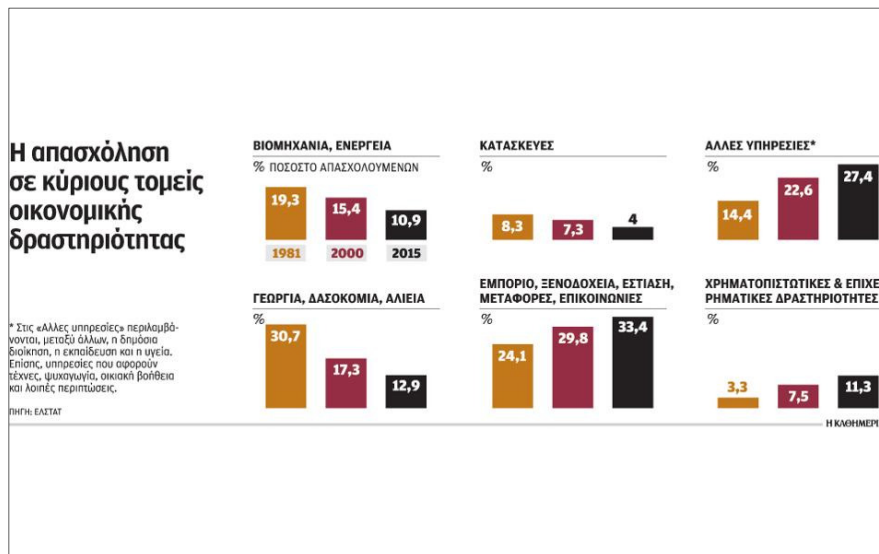

Πηγή: Τράπεζα της Ελλάδος 2011, <http://www.bankofgreece.gr/Pages/default.aspx>

3.1.4 Τριτογενής τομέας

Όπως προαναφέρθηκε τον τριτογενή τομέα απασχολούν οι διοικητικές υπηρεσίες οι επιχειρήσεις, και οι ιδιωτικές και οι δημόσιες, οι κλάδοι των μεταφορών, οι ασφαλιστικές επιχειρήσεις, οι ελεύθεροι επαγγελματίες, η υγεία, η εκπαίδευση και άλλες υπηρεσίες με στόχο την ομαλή και σωστή λειτουργία της χώρας. Η ποσοστιαία συμβολή του τριτογενούς τομέα στη δημιουργία του ΑΕΠ μιας χώρας, τείνει να δηλώνει το επίπεδο οικονομικής ανάπτυξης της χώρας. Γενικότερα, η σχέση που συνδέει τις συγκεκριμένες μεταβλητές είναι ανάλογη, δηλαδή όσο αναπτύσσεται μια οικονομία, τόσο αυξάνεται η συμμετοχή του τριτογενούς τομέα στην απασχόληση και στην παραγωγή (Γεωργίου et al., 2016).

Διάγραμμα : 3 Η απασχόληση σε κύριους τομείς οικονομικής δραστηριότητας

Πηγή: [http://www.kathimerini.gr/896984/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/meiwsh-paragwghs-ektina3h-yphresiwn\(2017\)](http://www.kathimerini.gr/896984/article/oikonomia/ellhnikh-oikonomia/meiwsh-paragwghs-ektina3h-yphresiwn(2017))

Διάγραμμα : 4 Εξέλιξη συμμετοχής τομέων στο ΑΕΠ

Πηγή : Βιομηχανική ανάπτυξη και Περιβάλλον Βλυσίδης Απόστολος Καθηγητής ΕΜΠ

Σύμφωνα με την Eurostat (Μάρτιος 2012 την περίοδο 2000-2008, ο αριθμός των απασχολουμένων στον πρωτογενή τομέα, μειώθηκε σε ποσοστό 24,4%, και τη μεγαλύτερη μείωση την είχε η χώρα κατά την περίοδο 2000- 2004. Στο δευτερογενή

τομέα παρατηρήθηκε αύξηση κατά 3 ποσοστιαίες μονάδες για την περίοδο 2000-2008. Στον τριτογενή τομέα η χώρα παρουσίασε αύξηση 23%.

Πίνακας : 7 Τομεακή σύνθεση απασχόλησης ανά περιφέρεια , 2008

ΤΟΜΕΑΚΗ ΣΥΝΘΕΣΗ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗΣ ΑΝΑ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ, 2008 (σε χιλιάδες)								
NUTS	Περιφέρεια-Νομός	Συνολική απασχόληση	Πρωτογενής τομέας		Δευτερογενής τομέας		Τριτογενής τομέας	
			απασχόληση	ποσοστό	απασχόληση	ποσοστό	απασχόληση	ποσοστό
EL	Ελλάδα	4.791,6	541	11,29%	938	19,57%	3.313	69,13%
znIV	Ζώνη IV	1.609,7	265	16,44%	334	20,72%	1.005	62,40%
EL11	Ανατ.Μακεδονία & Θράκη	245,2	62	25,16%	41	16,84%	140	57,18%
EL12	Κεντρική Μακεδονία	801,0	89	11,12%	177	22,13%	534	66,64%
EL13	Δυτική Μακεδονία	108,2	18	16,17%	30	28,10%	60	55,08%
EL14	Θεσσαλία	313,4	70	22,30%	58	18,35%	184	58,62%
EL21	Ήπειρος	141,9	27	18,68%	27	19,03%	87	61,45%
EL22	Ιόνια Νησιά	91,9	13	13,60%	13	14,58%	65	71,16%
EL23	Δυτική Ελλάδα	297,9	61	20,38%	46	15,37%	190	63,71%
EL24	Στερεά Ελλάδα	233,8	43	18,52%	60	25,45%	129	55,26%
EL25	Πελοπόννησος	273,7	81	29,70%	46	16,73%	144	52,65%
EL30	Αττική	1.800,6	10	0,57%	364	20,20%	1.443	80,11%
EL41	Βόρειο Αιγαίο	78,5	12	15,54%	11	14,39%	54	69,30%
EL42	Νότιο Αιγαίο	129,3	8	5,88%	20	15,55%	101	78,19%
EL43	Κρήτη	276,1	49	17,64%	45	16,15%	182	65,77%

Πηγή Δεδομένων: EUROSTAT, 03/2012

3.2 Περίοδος 2010-2017

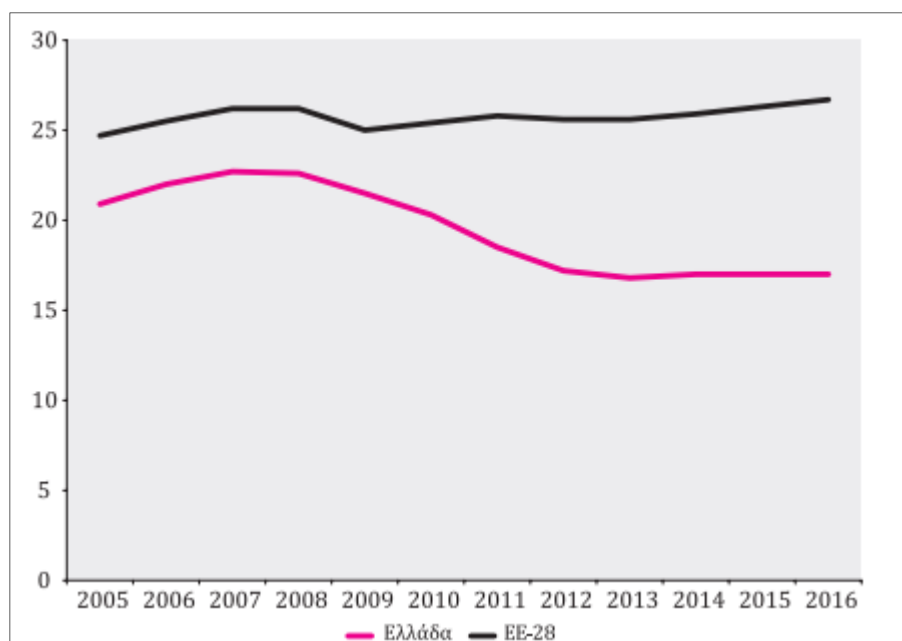
Η περίοδος 2010-2015 στην Ελλάδα χαρακτηρίστηκε από ανισότητες και ανεργία πάρα πολύ μεγάλη αφού ο δείκτης της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού αυξήθηκε από 27,7% το 2010 σε 35,7% το 2015 σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ.

Τα ελληνικά νοικοκυριά επιβαρύνθηκαν με περισσότερους φόρους και δυστυχώς τα περισσότερα από αυτά δεν μπορούσαν να τα αντιμετωπίσουν με η αναλογία φόρου εισοδήματος και πλούτου ως προς το ακαθάριστο εισόδημα του 20% των πιο φτωχών νοικοκυριών ήταν υψηλότερη σε σχέση με το 20% των πλουσιότερων. Δυστυχώς η οικονομική κρίση έγινε πιο έντονη στα χαμηλότερα κοινωνικά στρώματα της εισοδηματικής κατανομής.

3.2.1 ΑΕΠ

Το κατά κεφαλήν πραγματικό ΑΕΠ της Ελλάδας σύμφωνα με το παρακάτω διάγραμμα έχασε το 24,8% της αξίας του και διαμορφώνεται πλέον στις 17 χιλιάδες ευρώ έναντι 22,6 χιλιάδες ευρώ το 2008. Ενώ το 2008 το μέσο κατά κεφαλήν πραγματικό ΑΕΠ στην ΕΕ-28 έφτανε το ποσοστό 15,9% πιο μεγάλο από το αντίστοιχο της Ελλάδας, το 2016 η διαφορά έφτασε σε ποσοστό στο 57,6%.

Διάγραμμα : 5 Πραγματικό κατά κεφαλήν ΑΕΠ σε χιλιάδες ευρώ (2005-2016, σταθερές τιμές 2010)

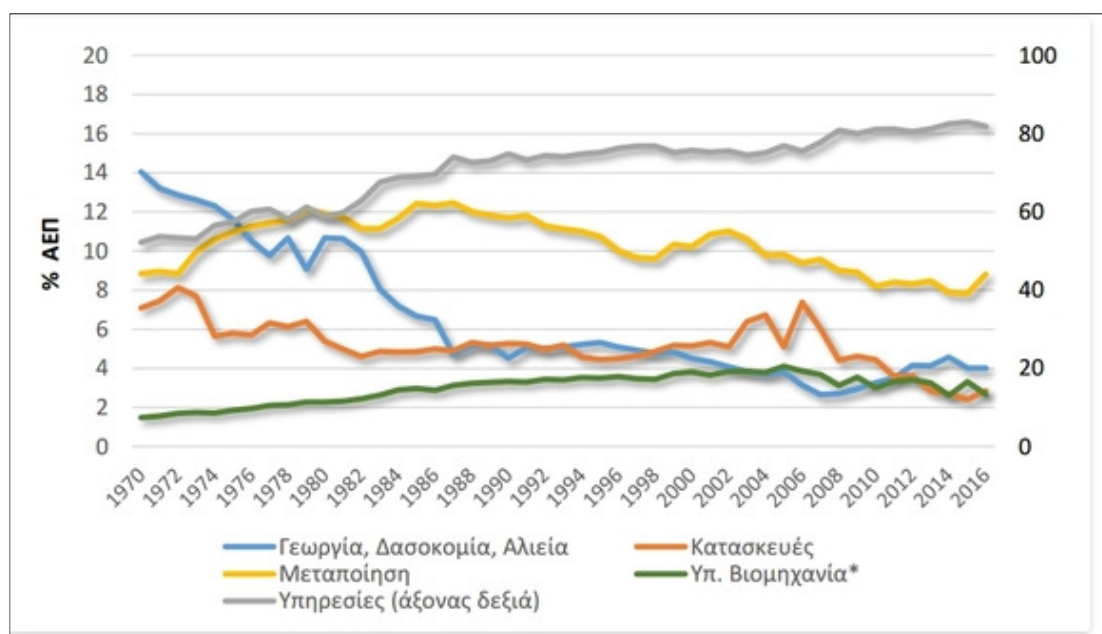

Πηγή: AMECO

3.2.2 Πρωτογενής Τομέας

Η Ελλάδα αποτελεί μία οικονομία που άντεξε και κινήθηκε πολύ δυναμικά τελικά μέσα στην οικονομική κρίση των τελευταίων 10 ετών. Στο παρακάτω πίνακα παρουσιάζονται τα δεδομένα κάθε τομέα α παραγωγής στην ελληνική οικονομία από το 1970 μέχρι το 2016.

Διάγραμμα : 6 Πρωτογενής Τομέας, Δευτερογενής τομέας

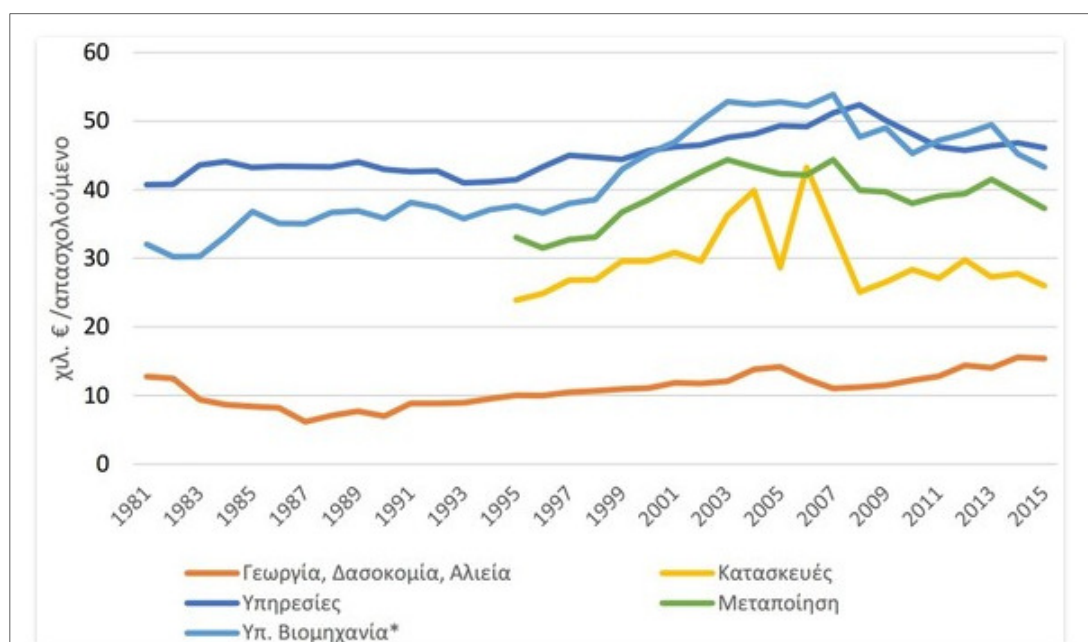
Πηγή <https://www.xrysoelladas.gr/blog/2017/10/xrysoelladas-tiparagoume/>

Το 1970 ο πρωτογενής τομέας αποτελούσε τον σημαντικότερο τομέα για την χώρα καθώς αποτελούσε το 14% του ΑΕΠ. Ακολουθούσαν οι δημόσιες υπηρεσίες και μεταποιήσεις με 9%. Στην τέταρτη θέση βρίσκονταν οι κατασκευές με 7% και διάφορες άλλες βιομηχανίες (παραγωγή ρεύματος, νερού, ορυχεία, λατομεία, κλπ.) είχαν ένα 2%. Συμπερασματικά διαπιστώνεται ότι και 50 σχεδόν χρόνια πριν η Ελλάδα ήταν περισσότερο βιομηχανική παρά αγροτική χώρα. Από τότε ο πρωτογενής τομέας γνώρισε σημαντική μείωση και το 1975 τόσο η μεταποίηση όσο και οι υπηρεσίες τον ξεπέρασαν ως ποσοστό του ΑΕΠ. <https://www.xrysoelladas.gr/blog/2017/10/xrysoelladas-tiparagoume/>

Η προσπάθεια του ελληνικού κράτους να ανατρέψει την άσχημη οικονομική κατάσταση στον πρωτογενή τομέα, άρχισε με την υιοθέτηση πολλών προγραμμάτων που αφορούσαν το Υπουργείο Ανάπτυξης και την ενημέρωση των αγροτών, ώστε να δοθούν κίνητρα για περαιτέρω απασχόληση. Επιπρόσθετα η χρήση των νέων τεχνολογιών, η βελτίωση των προϊόντων και η μεγαλύτερη παραγωγή προϊόντων, θεωρήθηκε απαραίτητη ώστε να αυξηθεί η γεωργική παραγωγή και επομένως να αυξηθεί και η δύναμη του πρωτογενούς τομέα. (<http://ardin-rixi.gr/archives/3811>). Η ανάπτυξη του αγροτικού τομέα είναι πολύ σημαντική αν η Ελλάδα αξιοποιούσε σωστά τα δεδομένα και τα αποτελέσματα της γεωργικής παραγωγής και έτσι θα υπήρχε και μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της Eurostat, ο πρωτογενής τομέας ενισχύει το Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν (ΑΕΠ) κατά 2,9%, καλύπτοντας το 14% της απασχόλησης. Επιπρόσθετα, πρέπει να εκτιμηθεί και η συμβολή της τεχνολογίας μπορεί να εκσυγχρονίσει τη γεωργική παραγωγή, αντιμετωπίζοντας κάθε πρόβλημα και δημιουργώντας νέες συνεργασίες με τομείς που θα μπορούσαν να συμβάλλουν και στην περαιτέρω ανάπτυξη της (Mylonas, 2015).

Διάγραμμα : 7 Δευτερογενής Τομέας

Πηγή <https://www.xrysoelladas.gr/blog/2017/10/xrysoelladas-tiparagoume>

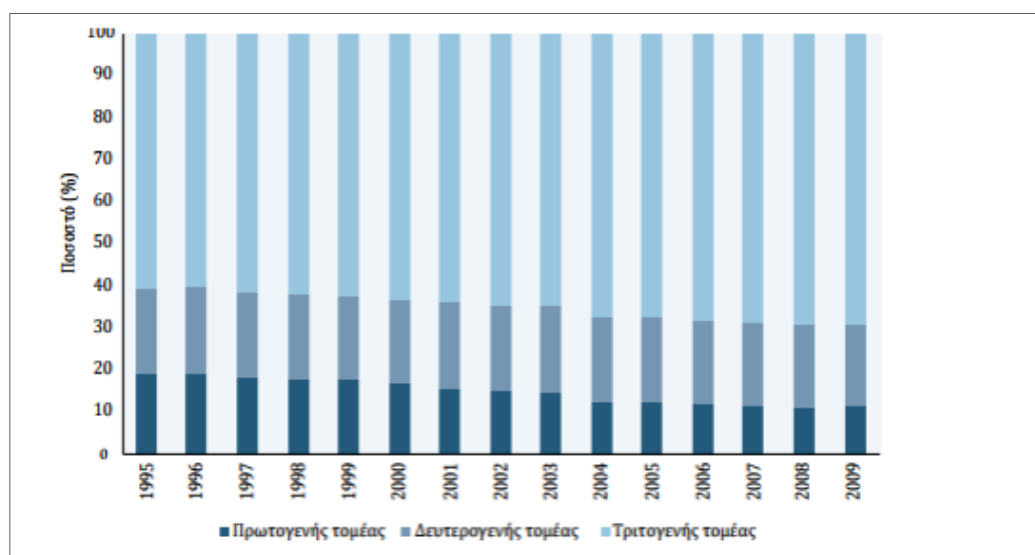
3.2.3 Δευτερογενής Τομέας

Σύμφωνα με την ΕΛΣΤΑΤ ο δευτερογενής τομέας και ειδικότερα οι βιομηχανίες-ενέργειας αλλά και οι κατασκευές έχουν μειωθεί στο χρονικό διάστημα 1981- 2015. Αξίζει να αναφερθεί ότι, ενώ το 1981 στον πρωτογενή και τον δευτερογενή τομέα απασχολούνταν περισσότεροι από τους μισούς εργαζομένους, το 2015 απασχολούνταν περίπου ένας στους τέσσερις (24%).

Η μόνη εξαίρεση στις νέες συνθήκες της οικονομικής κατάστασης της Ελλάδας για την οικονομία στις αρχές του 2018 αποτελεί η μικρή κάμψη της βιομηχανικής παραγωγής, η οποία στο α' δίμηνο του έτους υποχώρησε κατά 1,6% παρά τη σημαντική αύξηση των εξαγωγών και τη θεαματική εκτίναξη του όγκου της οικοδομικής δραστηριότητας που

αποτελούν δύο βασικές πηγές ζήτησης για τα ελληνικά βιομηχανικά προϊόντα. Ο δευτερογενής τομέας έπεται του τριτογενούς σχετικά με τη συμμετοχή του στο ΑΕΠ δηλ. τις υπηρεσίες γενικά, των οποίων η ζήτηση αυξάνεται σε βάρος των προϊόντων του πρωτογενούς και του δευτερογενούς τομέα.

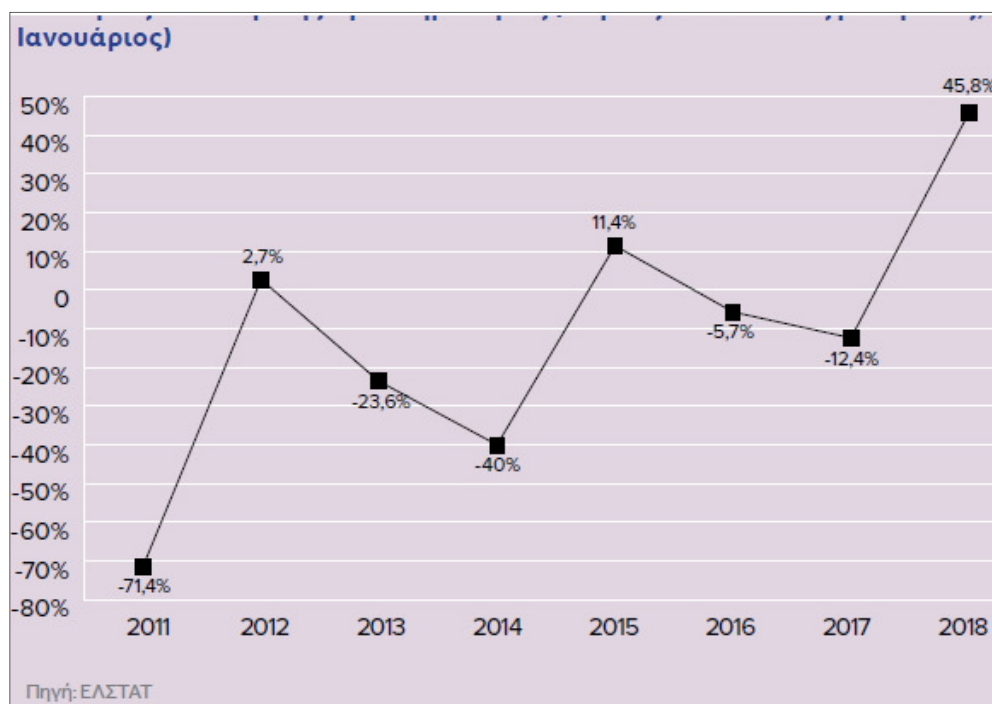
Διάγραμμα : 8 Εκατοστιαία (%) διάρθρωση της συνολικής απασχόλησης στην οικονομία (αριθμός απασχολούμενων) ανά τομέα, Ελλάδα, 1995-2009

Πηγή: OECD, STAN Indicators

Είναι αποδεδειγμένο ότι η βιομηχανική παραγωγή στην Ελλάδα σημείωσε πολλές μεταβολές κατά το διάστημα 2010-2018 και παρόλο που αρχικά το 2011 μέχρι το 2012 ενισχύθηκε σε ποσοστό 2,7% , ωστόσο η οικονομική κρίση επέφερε μία άσχημη κατάσταση με αποτέλεσμα να διαφαίνεται μία αδυναμία επέκτασης, εξειδίκευσης και διαφοροποίησης της παραγωγής της.

Διάγραμμα : 9 Η βιομηχανική παραγωγή 2011-2018

Πηγή : <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/40705>

3.2.4 Τριτογενής τομέας

Ο τριτογενής τομέας αναπτύχθηκε πολύ έντονα τα τελευταία χρόνια σε σχέση με τον πρωτογενή και τον δευτερογενή αφού η παραγωγή και των δύο αυτών τομέων αποτελούσε το 2009 μόλις το 26,5% της παραγωγής του τριτογενούς τομέα, τη στιγμή που το 1980 το σχετικό ποσοστό ήταν λίγο μεγαλύτερο από 65%. (<https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/40705>)

Πίνακας: 8 Απασχόληση στον Ευρύ Δημόσιο τομέα από 2000 έως και το 2016

ΕΤΟΣ	ΓΕΝΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ							ΕΤΑΙΡΕΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΙΣ ΕΛΕΓΧΟΜΕΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	ΣΥΝΟΛΟ
	Σύνολο	Κεντρική Κυβέρνηση			Τοπικές Αρχές				
		Σύνολο	Κυβέρνηση ¹	Μη Κερδοσκοπικοί Όργανισμοί ²	Σύνολο	Δημοarchεία	Άλλες Τοπικές Αρχές		
2016	58.556	54.292	48.630	5.662	4.264	3.144	1.120	5.993	64.549
2015	57.893	53.626	48.014	5.612	4.267	3.127	1.140	6.047	63.940
2014	58.317	53.958	48.308	5.650	4.359	3.219	1.140	7.278	65.595
2013	59.882	55.240	49.475	5.765	4.642	3.502	1.140	8.008	67.890
2012	61.837	56.983	51.153	5.830	4.854	3.714	1.140	8.432	70.269
2011	62.825	58.029	52.198	5.831	4.796	3.516	1.280	8.728	71.553
2010	62.284	57.607	51.941	5.666	4.677	3.397	1.280	9.245	71.529
2009	61.027	56.415	51.253	5.162	4.612	3.332	1.280	9.156	70.183
2008	59.327	54.892	50.155	4.737	4.435	3.165	1.270	9.062	68.389
2007	57.134	52.801	48.547	4.254	4.333	3.083	1.250	9.015	66.149
2006	55.036	50.827	47.791	3.036	4.209	2.972	1.237	9.906	64.942
2005	53.275	49.299	46.480	2.819	3.976	2.835	1.141	10.179	63.454
2004	51.853	47.879	45.437	2.442	3.974	2.844	1.130	10.049	61.902
2003	51.305	47.384	45.180	2.204	3.921	2.821	1.100	9.982	61.287
2002	49.808	45.967	43.978	1.989	3.841	2.751	1.090	9.827	59.635
2001	48.164	44.357	42.469	1.888	3.807	2.727	1.080	9.730	57.894
2000	46.441	42.792	40.972	1.820	3.649	2.580	1.069	9.678	56.119

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Υπηρεσία

Η τάση αύξησης του ποσοστού απασχόλησης, που επικράτησε από το 2010 ανατρέπεται κατά τη διάρκεια αυτής και το ποσοστό απασχόλησης υποχωρεί σταδιακά μέχρι και το 2017 σύμφωνα με τα στοιχεία της Ελληνικής Στατιστικής Υπηρεσίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4 Βασικά προβλήματα και πτυχές της κρίσης

4.1 Πτυχές της κρίσης

Η παγκόσμια χρηματοπιστωτική κρίση αποτέλεσε μία αρνητική και δύσκολη περίοδο για την ελληνική οικονομία, και ειδικότερα από το 2008 που η κρίση έγινε πιο έντονη σε όλες τις πτυχές της καθημερινότητας του ατόμου της ελληνικής κοινωνίας. Σίγουρα το μεγάλο δημόσιο χρέος (117,43%), της χώρας σε συνάρτηση με άλλους αρνητικούς παράγοντες όπως το δημοσιονομικό έλλειμμα, το φαινόμενο της παραοικονομίας και της φοροδιαφυγής διόγκωσε το πρόβλημα και δημιούργησε άσχημες συνθήκες καθώς η χώρα δεν μπορούσε να ανταποκριθεί στις συνθήκες και να πληρώσει το χρέος της με αποτέλεσμα να δανείζεται περαιτέρω και να δημιουργείται έτσι ένα μεγαλύτερο δημοσιονομικό κενό.

4.1.1 Δημοσιονομικό Έλλειμμα

Όμως το δημοσιονομικό πρόβλημα δεν ήταν πρόβλημα λίγων μόνο ετών αλλά πολύ μεγαλύτερου χρονικού διαστήματος, όταν ακόμη η Ελλάδα θεωρούνταν μία χώρα με μεγάλη αναπτυξιακή οικονομία. Μεταξύ των ετών 2000-2007 ο ρυθμός ανάπτυξης (μεταβολής ΑΕΠ), σημείωσε μία σημαντική μείωση κατά 0,85% (4,23% - 3,38%) ενώ το 2008 έφτασε το -0,44%, με συνεχή πτώση και για τα επόμενα χρόνια. Σχετικά με το δημόσιο έλλειμμα την περίοδο 2000-2008 αυξήθηκε κατά 6,11% οδηγώντας το δημόσιο χρέος της χώρας σε ένα υψηλό σημείο με αποτέλεσμα το 2008 η χώρα μας ανήκει η 2η θέση παγκοσμίως στις χώρες του ΟΟΣΑ ως προς το υψηλότερο χρέος, ενώ στην 1η θέση βρισκόταν η Ιαπωνία. Η επιδείνωση της οικονομίας έγινε με τάχιστο ρυθμό το 2009, όταν τα δημοσιονομικά στοιχεία δημοσιεύτηκαν και έφεραν την ελληνική οικονομία σε πολύ δύσκολη θέση, όπως επίσης και την ελληνική στατιστική αρχή αφού η εικόνα που κατέγραφε ήταν διαφορετική από την πραγματικότητα που βρέθηκε. Το δημοσιονομικό

έλλειμμα του 2008 από -3,7% ήταν στην πραγματικότητα -10,2% και 2009 από -6%, ήταν -15,2%, γεγονός που χαρακτήριζαν το δημόσιο χρέος μη βιώσιμο. Ο μηχανισμός του ECOFIN, έφερε τη χώρα σε επιτήρηση.

Οι αξιολογήσεις της ελληνική οικονομίας από την αρχή της κρίσης το 2007 έως και αργότερα ήταν αυστηρές και καθοριστικές. Πολλές φορές οι οίκοι αξιολόγησης δέχτηκαν επικρίσεις για άστοχες προβλέψεις όσο και για το ότι ώθησαν την οικονομική κρίση σε μεγαλύτερο βαθμό. Και οι τρεις οίκοι έδιναν αρνητική βαθμολογία και αξιολόγηση σχετικά με το ελληνικό χρέος, με αποτέλεσμα να ζητήσει βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο το 2010. Οι οίκοι αξιολόγησης υποβάθμιζαν τη χώρα συνέχεια σχετικά με την πιστοληπτική της ικανότητα δημιουργώντας μία άσχημη κατάσταση τόσο σε διάρκεια όσο και επίπεδο. Η Ελλάδα έφτασε με βάση τις συνεχείς αξιολογήσεις τους να έχει τη πιστοληπτική διαβάθμιση διεθνώς, αποκλείοντάς την έτσι από τις διεθνείς αγορές χρήματος και σε μεγαλύτερη όξυνση της κρίσης στην Ευρώπη. Τα επιτόκια δανεισμού της χώρας αυξήθηκαν και έφτασαν στο 23% - 25%, με ένα τελειωτικό χτύπημα για την Ελλάδα το «κούρεμα» του χρέους. Επιβλήθηκαν το 2010, τα πρώτα δημοσιονομικά μέτρα με σκοπό την «Προστασία της Εθνικής Οικονομίας» θέλοντας να εξασφαλιστούν έσοδα και να μειωθούν τα έξοδα της χώρας ώστε να ανακάμψει. Παρόλο αυτά το έλλειμμα έφτασε σε μεγαλύτερο ποσοστό, στο 15,9% του ΑΕΠ για το 1ο τετράμηνο του 2010, οδηγώντας έτσι την Ελλάδα να ζητήσει βοήθεια από το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο (ΔΝΤ), την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα (ΕΚΤ).

4.1.2 Εμπορικό έλλειμμα

Όταν η Ελλάδα εισήχθη στο Ευρώ έπρεπε να βρίσκεται κάτω από κάποιες προϋποθέσεις που θα εξασφάλιζαν μία σημαντική πορεία στην νομισματική της πολιτική στηριγμένη στα κριτήρια που όριζε το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης.

Τα κυριότερα κριτήρια σύγκλισης της συνθήκης του Μάαστριχτ ήταν:

- ✓ Το όριο του δημοσιονομικού ελλείμματος να μην είναι μεγαλύτερο από το 3% του ΑΕΠ.
- ✓ Το δημόσιο χρέος επίσης να μην ξεπερνά το 60% του ΑΕΠ.

- ✓ Ο πληθωρισμός να μην υπερβαίνει το 1,5% των τριών κρατών μελών με το χαμηλότερο πληθωρισμό.
- ✓ Τα επιτόκια των δανείων που χαρακτηρίζονταν ως μακροπρόθεσμα να μην ξεπερνούν το 2% των τριών χαμηλότερων στην ΕΕ.

Στα παραπάνω κριτήρια δεν φαίνεται να γίνεται λόγος για το εμπορικό ισοζύγιο. Με την καθιέρωση του νομίσματος του ευρώ οι χώρες με τα μεγαλύτερα εμπορικά ελλείμματα ήταν η Πορτογαλία με 7% και η Ελλάδα με 3% επί του ΑΕΠ.

4.1.3 Εμπορικό ισοζύγιο (αγαθών)

Πίνακας: 9 Εμπορικό ισοζύγιο

	1996-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Βέλγιο	1.9	-1.3	-0.7	-0.5	1.2	1.3	1.0
Γερμανία	5.4	7.3	7.5	7.9	8.8	8.9	8.6
Εσθονία	-14.9	-6.6	-4.7	-5.0	-4.2	-4.4	-5.2
Ιρλανδία	21.5	21.5	19.5	22.4	28.1	28.8	29.7
Ελλάδα	-14.8	-10.9	-10.5	-11.7	-11.4	-12.0	-12.0
Ισπανία	-5.5	-2.8	-1.4	-2.2	-1.9	-2.0	-2.5
Γαλλία	-0.3	-2.5	-1.8	-1.5	-0.6	-0.6	-1.0
Ιταλία	0.8	1.0	2.2	3.0	3.3	3.3	3.3
Κύπρος	-24.6	-18.0	-16.3	-16.2	-18.0	-18.1	-18.1
Λουξεμβούργο	-7.9	-3.6	-0.7	-0.6	-1.1	-1.5	-1.4
Μάλτα	-16.7	-14.2	-13.1	-12.8	-15.5	-14.2	-13.5
Ολλανδία	8.4	11.0	11.8	12.0	11.8	11.1	10.8
Αυστρία	-0.8	-1.0	-0.3	0.5	1.4	1.4	1.5
Πορτογαλία	-10.6	-5.0	-4.0	-4.6	-4.0	-3.6	-3.8
Σλοβενία	-3.8	0.1	1.1	3.3	3.7	3.8	3.4
Σλοβακία	-6.0	3.1	3.7	3.4	2.3	2.4	1.8
Φιλανδία	6.1	0.4	0.1	0.5	1.2	1.3	1.5

Πηγή: European Economic Forecast, Winter 2016, Spring 2016.

Σύμφωνα με τα πρακτικά της Ευρωπαϊκής Ένωσης το δημοσιονομικό έλλειμμα της Ελλάδας, αποτελούσε το μοναδικό κριτήριο που πληρούσε προκειμένου να ενταχθεί στο νόμισμα του ευρώ. Το συνολικό δημόσιο χρέος της ήταν αρκετά πάνω από το ανώτατο επιτρεπτό του 60% του ΑΕΠ, με 97,4% το 1998 και 98,9% το 1999. Έτσι η ελληνική κυβέρνηση ελάττωσε το δημοσιονομικό έλλειμμα κάτω του 3%.

Πίνακας: 10 Δημόσιο Χρέος και Έλλειμμα/Πλεόνασμα

Έτος	1998	1999	2000	2001	2002
Δημόσιο Χρέος	97,4%	98,9%	104,9%	107,1	104,9
Έλλειμμα/πλεόνασμα	-6,3%	-5,8%	-4,1%	-5,5% -	6%

Πηγή: European Economic Forecast, Winter 2016, Spring 2016.

Το 2014 οι εξαγωγές των ελληνικών προϊόντων σημείωσαν μείωση συγκριτικά εμ το 2013 ελληνικών αγαθών κατά το έτος 2014 μειώθηκαν σε σχέση με το 2013 κατά 1,5% περίπου, και ανήλθαν σε 27,2 δις Ευρώ. Από την άλλη πλευρά, οι εισαγωγές της χώρας το 2014 ανήλθαν σε 47,7 δις Ευρώ ενώ το 2013 ήταν 46,9 δις Ευρώ, δηλαδή αυξήθηκαν κατά 1,7%. Η αύξηση των εισαγωγών κατά το 2014 και η 39 μικρή μείωση των εξαγωγών έχει σαν αποτέλεσμα τη μικρή αύξηση του εμπορικού ελλείμματος αγαθών της χώρας κατά το έτος 2014

4.1.4 Δημόσιο Χρέος

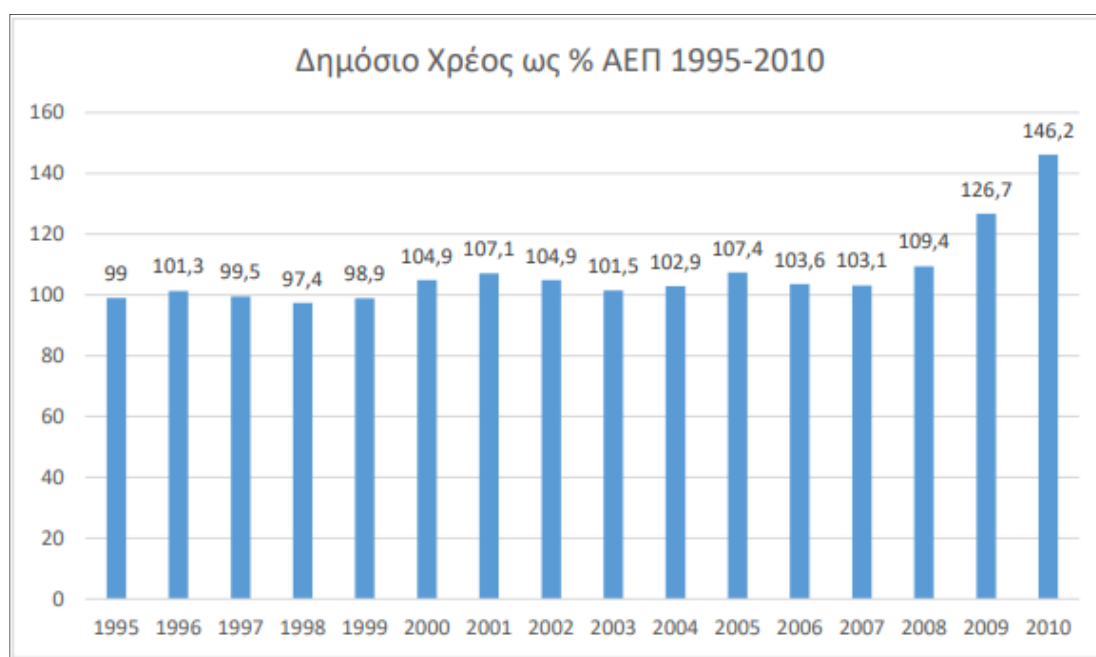
Η οικονομική κρίση της χώρας άγγιξε όλες της πτυχές της ζωής των ανθρώπων της με σημαντικές επιπτώσεις στο δημόσιο χρέος της χώρας που συνεχώς διογκώνονταν αφού ο υπερδανεισμός των προηγούμενων ετών δεν συνοδεύονταν με την αποπληρωμή των δανείων. Η συνεχής ανάπτυξη της Ελλάδας δεν ήταν πραγματική αλλά πλασματική εφόσον οι πληρωμές της έργων της και η κατασκευές όλων των δημοσίων έργων πραγματοποιούνταν με δανεικά. Επομένως η αιτία της κρίσης αποτέλεσαν οι ανισορροπίες που εμφανιστήκαν στην Ελλάδα πριν από το 2007, αφού η Ελλάδα τότε θεωρούνταν ανταγωνιστική με άλλες χώρες της ευρωζώνης. Όμως μετά το 2009 όλα άλλαξαν όπως προαναφέρθηκε με τα νέα στοιχεία που προέκυψαν για το δημοσιονομικό έλλειμμα και το δημόσιο χρέος της χώρας και η υπερχρέωση του ελληνικού δημοσίου.

Το 2013 το ελληνικό δημόσιο έλαβε από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Χρηματοπιστωτικής Σταθερότητας (EFSF) περίπου 28,6 δις δίνοντας ως εγγύηση το 90% των μετοχών που είχαν εκδώσει οι συστημικές τράπεζες (Εθνική, Eurobank, Alpha Bank, Πειραιώς). Υπήρξε λοιπόν επιτακτική ανάγκη να πετύχει το παραπάνω εγχείρημα ώστε να αποκτηθεί και πάλι η εμπιστοσύνη των τραπεζών.

Το 2014 διεθνείς επενδυτές χορήγησαν στις ελληνικές τράπεζες 8,3 δις ώστε να μπορέσουν να στηριχτούν και να ανακάμψουν από την ύφεση που παρουσίαζαν.

Όμως η ελληνική οικονομία είχε να αντιμετωπίσει το μεγάλο δημόσιο χρέος με δανεισμό από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αξιολόγηση της ελληνικής οικονομίας αυτή την περίοδο από τους οίκους δεν ήταν ευνοϊκή επειδή είχε αρθεί η αξιοπιστία του ελληνικού χρηματοπιστωτικού συστήματος

Διάγραμμα : 10 Δημόσιο χρέος ως ΑΕΠ 1995-201

Πηγή: Eurostat

4.2 Αποτελέσματα των προγραμμάτων προσαρμογής(Μνημονίων)

Το ελληνικό χρέος αδιαμφισβήτητα αποτέλεσε έναν επικίνδυνο παράγοντα που οδήγησε την ελληνική οικονομία στην ανάγκη εφαρμογής προγραμμάτων και επιτήρησης ώστε να μετριαστεί το χρέος και να ανακάμψει η ελληνική οικονομία. Τα Μνημόνιο, όπως είναι φυσικό επέφεραν τη μείωση της ζήτησης αφού οι μισθοί αναπροσαρμόστηκαν με αποτέλεσμα να συρρικνωθεί η αγορά και η κατανάλωση, αλλά και να αποφευχθούν κάθε είδους επενδύσεις και οικονομικής εξωστρέφειας. Σύμφωνα με τον Alesina and Ardagna (1998) υποστηρίζεται ότι οι περιοριστικές μακροοικονομικές πολιτικές δεν φέρνουν

θετικά αποτελέσματα στο ρυθμό ανάπτυξης, είτε διότι αυξάνουν την εμπιστοσύνη στη διατηρησιμότητα των μεγεθών, είτε, κυρίως, επειδή επιδρούν στο κόστος εργασίας. Με απλά λόγια η ανάπτυξη επιβραδύνεται και δεν μπορεί να επιτευχθεί ο στόχος των προγραμμάτων προσαρμογής. «Λαμβάνοντας υπόψη ότι το πρωτογενές πλεόνασμα είναι σε μεγάλο βαθμό ενδογενής μεταβλητή, εξαρτώμενη από το ρυθμό αύξησης του ΑΕΠ, και ότι το επιτόκιο για το Ελληνικό χρέος περιορίζεται σημαντικά (εφόσον εφαρμοστούν οι συμφωνίες της Συνόδου Κορυφής της Ευρωζώνης της 21ης Ιουλίου 2011), η επίτευξη υψηλών ρυθμών ανάπτυξης, δηλαδή αύξησης των επενδύσεων και των εξαγωγών, αποτελεί τον καθοριστικότερο παράγοντα επιτυχίας». (Καραμούζης 2011)

Οι εξαγωγές που απαιτούνται ώστε να προκύψει η αναμενόμενη ανάπτυξη απαιτούν πολλές επενδύσεις οι οποίες δυστυχώς δεν υπάρχουν κατά τη διάρκεια της κρίσης. Ακόμα και στην εποχή που θεωρούνταν ότι η ανάπτυξη έχει έλθει στην Ελλάδα σε μεγάλο βαθμό, 2000-2008, ο μέσος ρυθμός πραγματικής αύξησης των επενδύσεων στην Ελλάδα ήταν 4,1%, ενώ στην ΕΕ μόλις 2,2%. Την ίδια περίοδο, οι ελληνικές εξαγωγές αυξάνονταν κατά 3,8% κατά μέσο όρο ετησίως και αυτές των χωρών της ΕΕ27, κατά 6,4%.

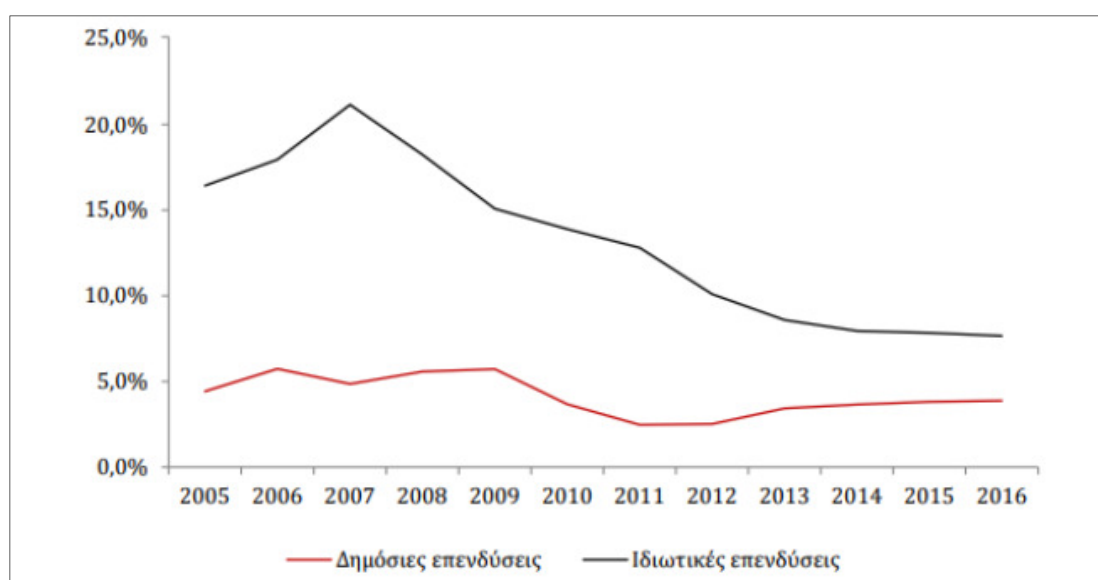
4.2.2 Επενδύσεις

Από το 2001 έως το 2007 η ελληνική οικονομία έδειχνε να σημειώνει τεράστια ανάπτυξη με μέσο ετήσιο ρυθμό 4,2%. Όμως η πραγματική αιτία της ανάπτυξης δεν ήταν οι επενδύσεις αλλά η εγχώρια ζήτηση, η οποία αυξανόταν με ρυθμό 4,5%, εξαιτίας της ιδιωτικής κατανάλωσης, που ανταποκρίνονταν στην καταναλωτική πίστη. Ειδικότερα, οι επενδύσεις πάγιου κεφαλαίου αυξήθηκαν με ρυθμό 7,9%, όμως αυτό αναφέρονταν κυρίως στις κατοικίες, που εξαιτίας των χαμηλών τόκων των στεγαστικών δανείων αυξάνονταν με ρυθμό 9,7%. Ο πληθωρισμός διατηρήθηκε σε χαμηλά επίπεδα, ενώ διαμορφώθηκε στο 3,3% ετησίως κατά μέσο όρο. Επίσης, λόγω της ένταξης της Ελλάδος στην ΟΝΕ έως το 2007, η διεθνής ανταγωνιστικότητα είχε μειωθεί κατά 14% βάσει των σχετικών τιμών (Βαρουφάκης, Γ., Πατάκος, Τ., Τσερκέζης, Λ., Κουτσοπέτρος, Χ., 2011). Επομένως η ιδιωτική κατανάλωση καθώς επίσης και οι επενδύσεις σε κατοικίες αποτέλεσαν τους λόγους αναπτυξιακής πολιτικής το διάστημα 2000-2007. Έτσι οι εισαγωγές στην εγχώρια ζήτηση, κάλυψαν τις ανάγκες των πολιτών και σε ποσότητα

αλλά και σε ποιότητα και το έλλειμμα του ισοζυγίου τρεχουσών συναλλαγών έφτασε σε 8,5% από 3%.

Οι ξένες επενδύσεις στην Ελλάδα αποτελούσαν ένα πολύ μικρό ποσοστό και ειδικότερα κατά την περίοδο 2000-2010, όχι μόνο δεν αυξήθηκαν όπως στις άλλες χώρες της ΕΕ, αλλά αποτελούσαν στο σύνολό τους υπηρεσίες εξυπηρέτησης της εγχώριας αγοράς και όχι εξαγωγικούς τομείς, και όχι δημιουργία καινούριου παραγωγικού δυναμικού και μάλιστα 2/3 τους πραγματοποιήθηκαν σε τομείς μέσης και χαμηλής τεχνολογίας.

Διάγραμμα : 11 Ακαθάριστες επενδύσεις παγίου κεφαλαίου ως ποσοστό (%) του ΑΕΠ (Ελλάδα, 2005-2016)

Πηγή: AMECO

4.2.3 Απασχόληση

Σύμφωνα με τα επίσημα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΤ τα οικονομικά στοιχεία που αφορούσαν τους μισθούς των εργαζομένων μειώθηκαν πολύ σημαντικά και το ποσοστό ανεργίας έφτασε στο 7,4% κατά το 2008. Σίγουρα η κατάσταση ήταν δύσκολη για την ελληνική οικονομία και επιβλήθηκαν σημαντικά μέτρα προκειμένου να ανακάμψει η ελληνική οικονομία. Όμως η απόδοση των νέων μέτρων δεν ήταν η αναμενόμενη με αποτέλεσμα η κρίση να μεγαλώσει και να αποτελεί πρόβλημα όλων των πτυχών της ζωής των ατόμων.

Σύμφωνα με τα στοιχεία της ΕΛΣΤΑΣ το 2009, η ανεργία έφτασε στο 9,3%. Με την πίεση του πληθωρισμού και την αύξηση του δείκτη των Τιμών του Καταναλωτή. Οι επενδύσεις στάθηκαν ανύπαρκτες ενώ η κρίση άγγιξε και τον τομέα της ναυτιλίας αλλά και του τουρισμού. Οι πληθωριστικές πιέσεις ήταν αρκετά πιο χαμηλές σε σχέση με τα 2008, σαν αποτέλεσμα των εξωτερικών αλλά και των εσωτερικών οικονομικών εξελίξεων.

Στο παρακάτω διάγραμμα καταγράφεται η ανεργία από τον Ιανουάριο του 2010 έως και τον Μάιο του 2013. Μέσα από τα δεδομένα της Ελληνικής Στατιστικής Αρχής διαπιστώνεται ότι η ανεργία τον Νοέμβριο του 2011 έφτασε το 20,92 %, ένα πολύ μεγάλο ποσοστό που γρήγορα είχε αντίκτυπο και στα σχολεία αφού πολλοί μαθητές υποσιτίζονταν με αποτέλεσμα τον Ιανουάριο του 2012 άρχισαν τα σχολικά γεύματα για τους μαθητές , ώστε να υπάρξει αντιμετώπιση του προβλήματος.

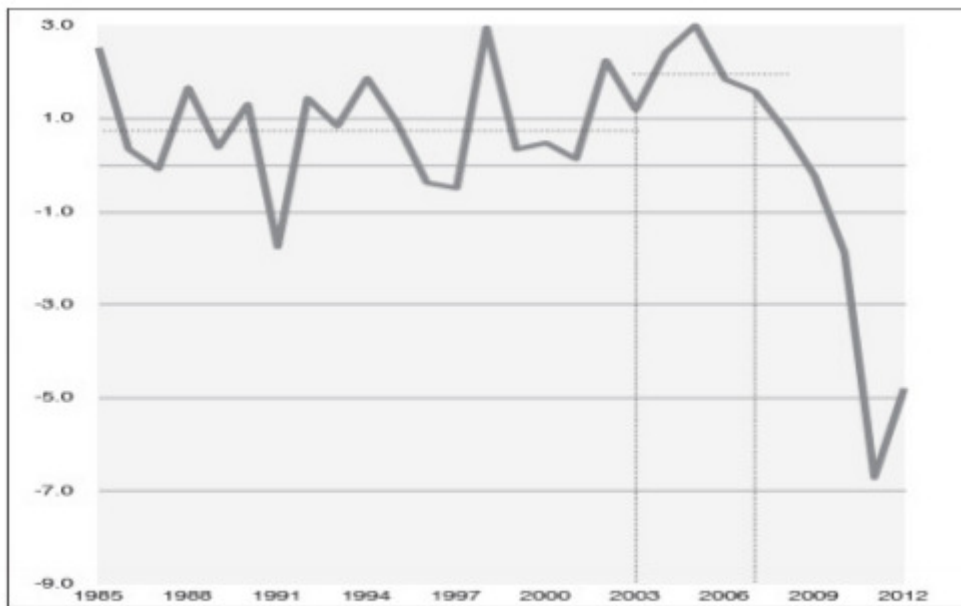
Πίνακας:11 Ανεργία στο διάστημα 2010-2013

	Ιαν	Φεβρ	Μαρ	Απρ	Μαι	Ιουν	Ιουλ	Αυγ	Σεπτ	Οκτ	Νοεμ	Δεκ
2010	11,3 %	12,1 %	11,6 %	11,9 %	12%	11,6 %	12%	12,2 %	12,6 %	13,5 %	13,9 %	14,8%
2011	15,1 %	15,9 %	16,2 %	15,8 %	16,6 %	16%	16,5 %	18,4 %	17,5 %	18,2 %	20,9 %	21%
2012	21,5 %	21,7 %	22,1 %	23,1 %	23,9 %	24,7 %	25%	25,4 %	26,0 %	26%	26,2 %	26,1%
2013	26,4 %	26,6 %	26,8 %	27%	27,6 %							

Πηγή: Ελληνική στατιστική Αρχή

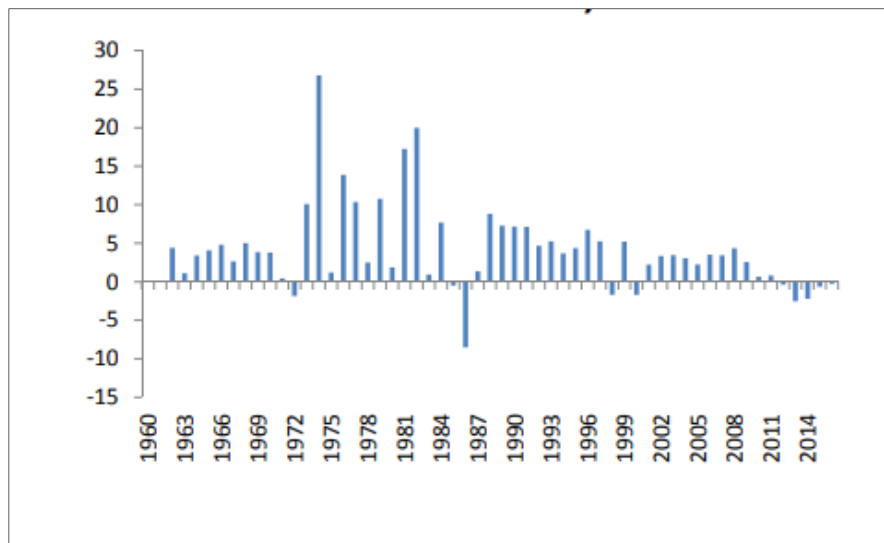
Οι συνέπειες της οικονομικής κρίσης στην απασχόληση ήταν τρομερά επώδυνες σύμφωνα με τα στοιχεία της ελληνικής Στατιστικής αρχής. Η εμφάνιση της φτώχειας επίσης ήταν ολοφάνερη και μάλιστα σε μεγάλα ποσοστά κατά περιφέρεια , καθώς τα άτομα δεν μπορούσαν αν εξασφαλίσουν ούτε τις ελάχιστες δυνατές συνθήκες για μία αξιοπρεπή διαβίωση.

Διάγραμμα 12 : Ετήσιες μεταβολές αριθμού απασχολουμένων, 1985-2012

Πηγή: Ελληνική Στατιστική Αρχή

Διάγραμμα : 13 Πληθωρισμός, ρυθμός ανάπτυξης %

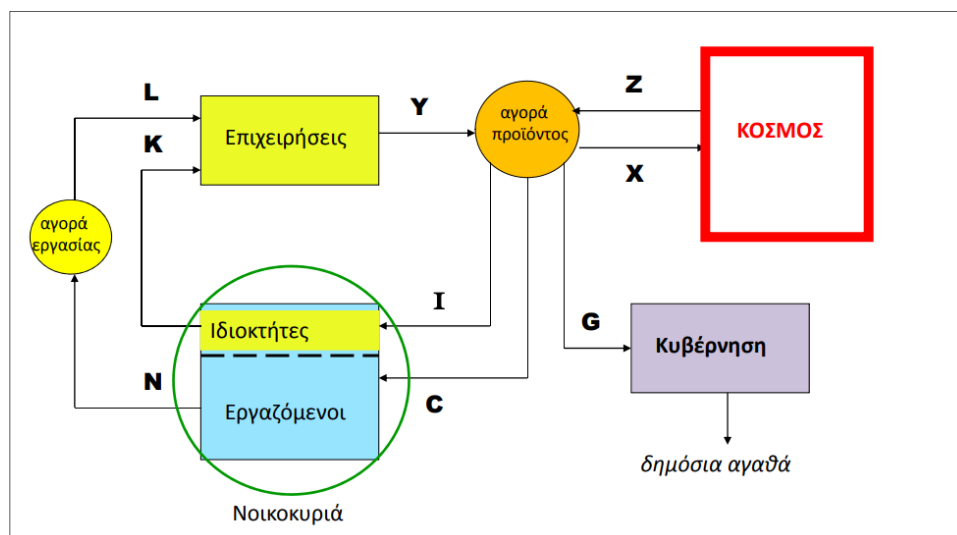
Πηγή: (Χριστοδουλάκης 2015)

Η στατιστική ανάλυση που περιγράφει το παραπάνω διάγραμμα δείχνει τη μεγάλη αύξηση της ανεργίας γεγονός που αποτελεί ένα εμπόδιο για τη σύγκλιση των στόχων από τη στρατηγική «Ευρώπη 2020» αλλά και από τον ευρωπαϊκό μέσο όρο, διευρύνοντας το αναπτυξιακό κενό της οικονομίας.

4.2.4 Κατανάλωση

Τα πρώτα χρόνια που η Ελλάδα μπήκε στην νομισματική πολιτική του ευρώ υπήρχε από την μεριά των καταναλωτών μία τεράστια ζήτηση και κατανάλωση σε σημείο που αποτελούσε πλέον υπερκατανάλωση. Τα δάνεια με τα χαμηλά επιτόκια ενθαρρύνονταν από τις τράπεζες με ευνοϊκούς όρους και όλοι επιδίδονταν σε αυτά.

Εικόνα 6Η ροή συντελεστών παραγωγής και αγαθών σε μια ανοικτή οικονομία

Πηγή: (Χριστοδουλάκης 2015)

Παρατηρώντας τα στοιχεία που απεικονίζονται στο παρακάτω γράφημα γίνεται αντιληπτό ότι η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό ιδιοκατοίκησης σε όλη την Ευρώπη. Όμως όλα αυτά ήταν δανεικά και μάλιστα δεν το γνώριζαν οι ίδιοι οι πολίτες που είχαν την ψευδαίσθηση ότι οι δόσεις των ενυπόθηκων δανείων μπορούσαν να καλυφθούν. Η αγορά ακινήτων στην Ελλάδα είχε υπερτιμηθεί αρκετά, μεταξύ 1996-2006 οι τιμές ακινήτων αυξήθηκαν κατά 80% .

Ένας άλλος παράγοντας υπερκατανάλωσης ήταν και τα αυτοκίνητα, καθώς σύμφωνα με το ΣΕΑΑ η Ελλάδα κατά την περίοδο αυτή επιδόθηκε στις αγορές αυτοκινήτων όπως Porsche Cayenne, SUV τα και άλλα πολυτελή αυτοκίνητα. Όμως και αυτές οι αγορές γίνονταν με δάνεια τα οποία παρέμειναν ανεξόφλητα και έφτασαν το 2010 στα 8 δις € δηλαδή πάνω από το 3,5% του ΑΕΠ. Σύμφωνα με την Καθημερινή «την εποχή της μεγάλης ανάπτυξης της στεγαστικής και καταναλωτικής πίστης εν έτη 2005, εκταμιεύονταν περισσότερα από 600 με 700 στεγαστικά δάνεια την ημέρα σε επίπεδο τραπεζικού συστήματος».

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 Εξέλιξη και προοπτικές της ελληνικής οικονομίας

5.1 Τα προβλήματα που προέκυψαν από την οικονομική κρίση σε εθνικό επίπεδο.

Το ελληνικό χρηματοπιστωτικό σύστημα δεν έμεινε αλώβητο από την οικονομική κρίση. Δυστυχώς η ελληνική οικονομία παρουσίασε μεγάλα προβλήματα κυρίως στο δημοσιονομικό έλλειμμα. Το ελληνικό τραπεζικό σύστημα δεν ανταποκρίνονταν στη διασφάλιση των συμφερόντων των πολιτών. Τα μεγαλύτερα προβλήματα εντοπίστηκαν στην έλλειψη ρευστότητας και επενδύσεων καθώς είναι γνωστό ότι ο τραπεζικός κλάδος προκειμένου να εξασφαλίσει την κερδοφορία του στρέφονταν σε ασφαλείς επενδύσεις όπως η χρηματοδότηση για κατ. και ο επενδυτικός κλάδος κατέρρευσε. Οι καταθέσεις βρέθηκαν στο εξωτερικό με μεγάλη ζημιά και αρνητικό πρόσημο για τις τράπεζες.

Αυτά προκλήθηκαν κυρίως από τα παρακάτω:

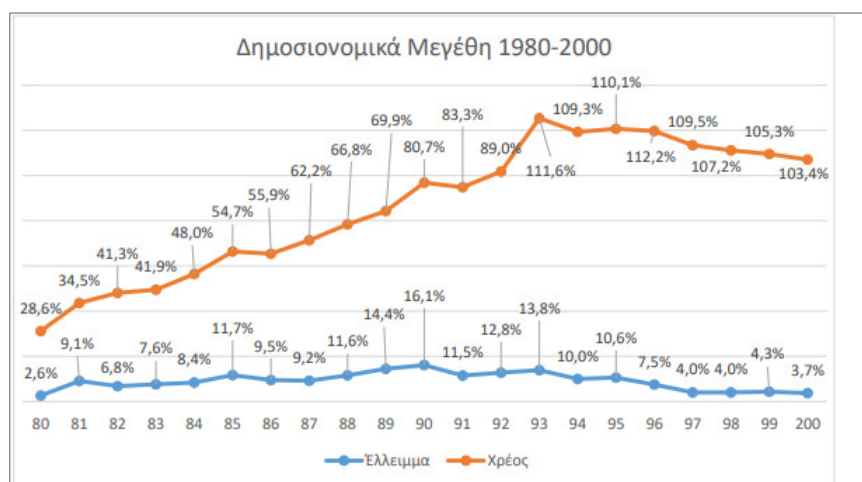
- ✓ Οι τράπεζες δεν στάθηκαν ικανές για να προσελκύσουν τους καταθέτες με αποτέλεσμα να φύγουν προς το εξωτερικό.
- ✓ Το κούρεμα των ομολόγων του ελληνικού δημοσίου με την δυναμική των ιδιωτών έφερε πολλές και σημαντικές ζημιές εφόσον σημειώθηκε μεγάλη αναξιοπιστία στις τράπεζες.
- ✓ Ο πιστωτικός κίνδυνος έγινε σαφώς μεγαλύτερος για κάθε τράπεζα .
- ✓ Επιπλέον, η ρευστότητα των κεφαλαίων μειώθηκε και κάθε τράπεζα έπρεπε να αποκτήσει υψηλό δείκτη κεφαλαιακής επάρκειας.

5.2 Δημόσιο χρέος –Ύψος και εξέλιξή του

Όπως προαναφέρθηκε το δημόσιο έλλειμμα το 2009 έφτασε 15,4% του ΑΕΠ και η Ελλάδα αναγκάστηκε να καταφύγει σε δάνεια για να αποπληρώσει ένα μέρος του δανείου καλύπτοντας κατά ένα μέρος το δημόσιο χρέος. Στην κρίση που ξεκίνησε το 2008 στο πρώτο στάδιο υπήρξε ένα σημαντικό γεγονός που έφερε μία σημαντική κάμψη στην οικονομία με την πτώση του Χρηματιστηρίου και το πρόβλημα του χρηματοπιστωτικού συστήματος. Η πτώση των τραπεζών έπρεπε στηριχθεί άμεσα προκειμένου να μην

καταρρεύσει ολόκληρη η οικονομία και έτσι και έγινε με τη στήριξη του κρατικού μηχανισμού στις συστημικές τράπεζες. Μετά αυτό το στάδιο επήλθε η γνωστή κρίση με το δημοσιονομικό έλλειμμα και τη διόγκωση της ανεργίας γεγονός που η διαχείρισή του έφερε τα μνημόνια και τα μέτρα που ακολουθήθηκαν σε καθένα από αυτά. Τα μέτρα των μνημονίων όμως ήταν πολλά και σίγουρα δεν στάθηκαν στην δημοσιονομική κρίση, έπρεπε να λυθεί και το θέμα των επιχειρήσεων καθώς η μία μετά την άλλη έκλεινε και η ανεργία άγγιξε το μεγαλύτερο ποσοστό με τις μαζικές απολύσεις των εργαζομένων. Όμως, μόνο η Ελλάδα είχε τόσο μεγάλες διαρθρωτικές αδυναμίες, και με τόσο ολέθριο επιπλέον έλλειμμα αξιοπιστίας μετά το 2004 (Παγουλάτος Γιώργος, 2010). Το χρέος μεγάλωνε συνεχώς και το έλλειμμα αυξάνονταν και αυτό, μάλιστα το χρέος από τη χρονική περίοδο 2001 έως και το 2010 φτάνει σε ένα μεγάλο ποσό 159.761 δις €. Ο κρατικός μηχανισμός έπρεπε να λύσει πολλά προβλήματα αλλά δυστυχώς η υπερχρέωση που εισήλθε δεν του άφηνε πολλά περιθώρια με αποτέλεσμα το δημόσιο να φτάσει στο ποσοστό 30,3% του ΑΕΠ. Το γεγονός ότι οι δαπάνες της κοινωνικής πρόνοιας από 4% του ΑΕΠ το 1990 έφθασαν στο 7% το 2000, ενώ η μεγαλύτερη αύξηση παρουσιάστηκε στα χρόνια 2008 και 2009, όταν αυτές έφθασαν στο 7,3% και στο 9,4% του ΑΕΠ αντίστοιχα επέφερε μεγάλο πρόβλημα στον κρατικό προϋπολογισμό με οικονομικό αδιέξοδο.

Διάγραμμα : 14 Δημόσιο χρέος, και έλλειμμα

Πηγή: Υπουργείο Εθνικής Οικονομίας " Η Ελληνική Οικονομία 1960-1997"

Στην Ελλάδα, το δημόσιο χρέος αποτέλεσε ένα σημαντικό μέγεθος για την οικονομία την περίοδο 1973-1974. Αρχικά με τη δικτατορία, το χρέος αντιπροσώπευε περίπου το 25% του ΑΕΠ και ήταν κυρίως εσωτερικό χρέος. Όμως αυτό και πάλι δεν αποτελούσε μία

πραγματική εικόνα αφού οι υποχρεώσεις του Κράτους δεν απεικονίζονταν ως δημόσιο χρέος παρά μόνο το 1993, όταν η εφαρμογή της Συνθήκης του Μάαστριχτ υποχρέωσε όλες τις χώρες της Ε.Ε. να κοινοποιήσουν αυτές τις υποχρεώσεις, ώστε να υπάρχει γνώση και ενημέρωση για την κατάσταση της καθεμίας.

Πίνακας : 12 Η πορεία του ελληνικού χρέους

	Χρέος (δισ.ευρώ)	Χρέος/ΑΕΠ %
1975	0,6	26%
1981	2,5	34%
1989	22,4	69%
1993	69,2	110%
1996	97,8	111%
2003	168,1	109%
2009	298,0	127%
2018	340,6	176%

Πηγή: Γιαννίτης Τ. Η Ελλάδα στην κρίση, (2013).

Η εξέλιξη του χρέους στην Ελλάδα από το 2004, στάθηκε διαφορετική αφού από το 1993 έως και το 2003 το χρέος έφτανε γύρω στο 110% του ΑΕΠ, με μικρές αυξομειώσεις. Η κατάσταση έγινε πιο επώδυνη τη χρονιά της κρίσης και, την περίοδο που ακολούθησε. Το διάστημα 2000-2008 η συνολική πιστωτική επέκταση των εγχώριων τραπεζών προς τη Γενική Κυβέρνηση ήταν αρνητική (-3,3 τον χρόνο), ενώ την ίδια περίοδο, προς τον ιδιωτικό τομέα, έφτανε το 21%. Στις 4 Νοεμβρίου του 2014, έγινε ένα νέο ξεκίνημα για το ευρωπαϊκό τραπεζικό σύστημα. Ουσιαστικά πρόκειται για τη λειτουργία του ενιαίου εποπτικού μηχανισμού. Έτσι, η παρακολούθηση και μάλιστα σε στενό κανονιστικό πλαίσιο περιήλθε στην αρχή της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας. Η Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα υιοθέτησε τον παραπάνω μηχανισμό στήριξης ώστε να ασκήσει την ανάλογη αλλά και απαραίτητη εποπτεία σε κάθε πιστωτικό ίδρυμα και να εφαρμόσει κάποιες μεθόδους που θα οδηγούσαν σε ασφαλή πορεία τα τραπεζικά ιδρύματα.

Στον ενιαίο εποπτικό μηχανισμό συμμετέχουν υποχρεωτικά τα 19 κράτη μέλη της ευρωζώνης ενώ τα υπόλοιπα κράτη μέλη μπορούν να δηλώσουν την συμμετοχή τους αν θέλουν με την επιτροπή Βασιλείας.

«Εκτός από το χρέος που προερχόταν από το παρελθόν και αποτυπωνόταν σε κάθε χρονιά, υπήρχε και ένα «νοητό» χρέος, που είχε δημιουργηθεί με θεσμικές κρατικές

δεσμεύσεις για το μέλλον, και το οποίο κατά τα επόμενα χρόνια απαιτούσε πρόσθετες πηγές χρηματοδότησης και θα επιβάρυνε την οικονομία σε βάθος χρόνου». (Γιαννίτσης, 2013).

5.3 Εμπορικό ισοζύγιο

Η δημοσιονομική πολιτική στο 2017 δείχνει σημεία ευνοϊκής πορείας καθώς τα υψηλά επίπεδα του δημόσιου και ιδιωτικού χρέους συνεχίζουν να αποτελούν τροχοπέδη για την ανάπτυξη και μαζί με την ανεργία δημιουργούν αβεβαιότητα και ανασφάλεια.

Πίνακας: 13 Εμπορικό ισοζύγιο (αγαθών)

	1996-2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Βέλγιο	1.9	-1.3	-0.7	-0.5	1.2	1.3	1.0
Γερμανία	5.4	7.3	7.5	7.9	8.8	8.9	8.6
Εσθονία	-14.9	-6.6	-4.7	-5.0	-4.2	-4.4	-5.2
Ιρλανδία	21.5	21.5	19.5	22.4	28.1	28.8	29.7
Ελλάδα	-14.8	-10.9	-10.5	-11.7	-11.4	-12.0	-12.0
Ισπανία	-5.5	-2.8	-1.4	-2.2	-1.9	-2.0	-2.5
Γαλλία	-0.3	-2.5	-1.8	-1.5	-0.6	-0.6	-1.0
Ιταλία	0.8	1.0	2.2	3.0	3.3	3.3	3.3
Κύπρος	-24.6	-18.0	-16.3	-16.2	-18.0	-18.1	-18.1
Λουξεμβούργο	-7.9	-3.6	-0.7	-0.6	-1.1	-1.5	-1.4
Μάλτα	-16.7	-14.2	-13.1	-12.8	-15.5	-14.2	-13.5
Ολλανδία	8.4	11.0	11.8	12.0	11.8	11.1	10.8
Αυστρία	-0.8	-1.0	-0.3	0.5	1.4	1.4	1.5
Πορτογαλία	-10.6	-5.0	-4.0	-4.6	-4.0	-3.6	-3.8
Σλοβενία	-3.8	0.1	1.1	3.3	3.7	3.8	3.4
Σλοβακία	-6.0	3.1	3.7	3.4	2.3	2.4	1.8
Φιλανδία	6.1	0.4	0.1	0.5	1.2	1.3	1.5

Πηγή: European Economic Forecast, Winter 2016, Spring 2016

Πίνακας: 14 Συγκεντρωτικά αποτελέσματα μεταβολής μεγεθών στην Ελληνική οικονομία

	1996 - 2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
ΑΕΠ	1.6	-7.3	-3.2	0.7	-0.2	-0.3	2.7
Ιδιωτική κατανάλωση	1.8	-8.0	-2.3	0.5	0.3	-0.4	1.8
Δημόσια κατανάλωση	1.9	-6.0	-6.5	-2.6	0.0	-0.5	-0.1
Εξαγωγές	5.5	1.2	2.2	7.5	-3.8	0.5	4.2
Εισαγωγές	4.3	-9.1	-1.9	7.7	-6.9	-0.1	3.8
GINI	1.3	-4.1	-4.0	0.8	0.1	-0.1	3.0
Απασχόληση	0.3	-6.3	-3.6	0.1	1.4	0.9	2.0
Ποσοστό ανεργίας	10.7	24.5	27.5	26.5	25.1	24.0	22.8
Εμπορικό ισοζύγιο αγαθών	-14.8	-10.9	-10.5	-11.7	-11.4	-12.0	-12.0
Ισοζύγιο τρεχουσών συναλλαγών	-9.6	-4.2	-2.2	-3.0	-1.8	-1.4	-0.9
Αποτέλεσμα γενικής	-7.8	-8.8	-12.4	-3.6	-7.6	-3.4	-2.1

Πηγή: European Economic Forecast, Winter 2016, Spring 2016

5.4 Δημόσιες επενδύσεις

Η ανάπτυξη για να επιτευχθεί χρήζει πολλές μεταβολές τόσο στις επενδύσεις όσο και στις εξαγωγές λαμβάνοντας υπόψη και τη δημόσια και ιδιωτική κατανάλωση. Ενίσχυση του παραπάνω συμπεράσματος αποτελεί και η αποτυχία στο ισοζύγιο εισαγωγών και εξαγωγών αγροτικών προϊόντων, το οποίο θεωρείται ελλειμματικό από το 1981 με αποτέλεσμα να φτάσει το 2008 τα -3δισ.€.

Δυστυχώς η ελληνική βιομηχανία θεωρείται ένα πολύ μικρό μέγεθος παραγωγής αφού το 2014 το 95% των μεταποιητικών επιχειρήσεων στην Ελλάδα απασχολούν 1 έως 9 άτομα (πολύ μικρές επιχειρήσεις).

Το 2013 στον ίδιο τομέα ο αριθμός των εργαζομένων έφτανε το 18,5% ν εργαζομένων (320.000).

Στην Ελλάδα οι μεταποιητικές βιοτεχνίες, δεν μπόρεσαν ποτέ να εξελιχθούν σε μεγάλες επιχειρήσεις λόγω κεφαλαίων για μεγάλες επενδύσεις. (Οικονομίδης 2017)

Πίνακας : 15 Επενδύσεις Κατανάλωση Δημόσιες Δαπάνες 2007-2015

%ΑΕΠ	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ιδιωτική Κατανάλωση	64,8%	67,4%	68,1%	69,4%	69,9%	69,9%	70,8%	70,3%	69,9%
Δημόσιες Δαπάνες	20,5%	20,7%	23,3%	22,2%	21,8%	21,7%	20,4%	20,3%	20,1%
Επενδύσεις	27,1%	24,5%	18,3%	17,0%	15,1%	12,8%	11,6%	11,8%	9,8%
Εξαγωγές	22,5%	23,4%	19,0%	22,1%	25,5%	28,7%	30,4%	32,5%	31,9%
Εισαγωγές	35,0%	36,0%	28,8%	30,7%	32,3%	33,1%	33,2%	34,9%	31,8%

Πηγή: European Economic Forecast, Winter 2016, Spring 2016

Οι Επενδύσεις ως ποσοστό του ΑΕΠ έφτασαν κατά την περίοδο 1970-2010 κάτω του 1%. Μετά το 1953, οι επενδύσεις στη μεταποίηση σημείωσαν μία άνοδο μέσω του του εγχώριου κεφαλαίου. Οι επενδύσεις εκείνης της περιόδου αφορούσαν σχεδόν αποκλειστικά δραστηριότητες εκμετάλλευσης φυσικών πόρων και έντασης εργασίας (Κυρκιλής, 2002).

Οι επενδύσεις την περίοδο 2000-2010 τετραπλασιάστηκαν ως ποσοστό του ΑΕΠ. Στην Ελλάδα όμως παρέμειναν στα ίδια επίπεδα. Δυστυχώς η ελληνική οικονομία συρρικνώθηκε.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Αντικειμενικός σκοπός της εργασίας αποτέλεσε η παρουσίαση της ελληνικής κρίσης στην Ελλάδα τα τελευταία οκτώ χρόνια και η παρουσίαση των επιπτώσεων της οικονομικής κρίσης στα κύρια μεγέθη της οικονομίας. Μέσα από την ανασκόπηση των γεγονότων και των παραγόντων που προκάλεσαν την κρίση διαγράφηκαν τα πρώτα αποτελέσματα πάνω στα βασικά μεγέθη της κάθε οικονομίας και πριν από την περίοδο του 2010 και μετά. Κάθε κυβέρνηση παρατηρώντας τα αποτελέσματα της εκάστοτε κρίσης και συγκρίνοντάς τα με τα αποτελέσματα των προηγούμενων κρίσεων επιβάλλεται να μάθουν από λάθη που διέπραξαν στο παρελθόν ώστε να μη τα επαναλάβουν. Η κρίση του 2008 οφείλεται σε πολλούς παράγοντες που αναλύθηκαν στην παρούσα εργασία πλήττοντας όλη την ελληνική οικονομία και οδηγώντας την σε αδιέξοδο. Οι λανθασμένες πολιτικές των κυβερνήσεων και η υπερχρέωση της Ελλάδας με τον αλόγιστο δανεισμό της και την έλλειψη ενός ολοκληρωμένου και ορθού οικονομικού, πολιτικού και κοινωνικού συστήματος την έφεραν σε αυτό το επώδυνο σημείο που άγγιξε όλες της πτυχές της οικονομίας αλλά και της ζωής όλων των ανθρώπων.

Είναι επιτακτική ανάγκη η λήψη μέτρων που θα οδηγήσουν στην αναδιαμόρφωση του πολιτικού συστήματος, καθώς και η επιβολή μεταρρυθμίσεων για την πορεία και ανάκαμψη του ελληνικού κράτους.

Συμπερασματικά, για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται η Ελλάδα είναι δύσκολη. Όμως είδαμε ότι εν μέσω κρίσης έγιναν προσπάθειες για την αναδιοργάνωση των παρεχομένων υπηρεσιών και τη βελτίωση των δημοσιονομικών στοιχείων. Φυσικά απαιτείται μία καλύτερη οργάνωση και μελέτη με ανώτερο σκοπό τη βελτίωση της ελληνικής οικονομίας και ένα και κατ' επέκταση τη βελτίωση της ζωής των πολιτών της.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Βαρουφάκης, Γ., Πατώκος, Τ., Τσερκέζης, Λ., Κουτσοπέτρος, Χ., (2011) *Οικονομική κρίση στην Ελλάδα και την Ευρώπη το 2011*. Ινστιτούτο Εργασίας ΓΣΕΕ.
2. Βαγιανός, Δ., Βέττας, Ν., & Μεγήρ, Κ.,(2010) , *Η οικονομική κρίση στην Ελλάδα: Μεταρρυθμίσεις και ευκαιρίες σε μία κρίσιμη συγκυρία*, Can Greece reform? Higher education is a test case
3. Γεωργίου, Χ., Γιανναράς, Γ., Κούτσικος, Η., Τσίμας, Σ., (2016). *Βιομηχανική Παραγωγή και Ενέργεια*. Οργανισμός Εκδόσεως και Διδακτικών Βιβλίων, Αθήνα
4. Γιαννίτσης, Τ., (2013) *Η Ελλάδα στην κρίση*, εκδόσεις πόλις, Αθήνα .
5. Εθνικολογιστικά μεγέθη της Ελληνικής οικονομίας ,2001. Ό.π και OECD, *Economic Surveys, Greece, 1993,1994,1995-96,1998 και 2001*).
6. Ιορδάνογλου, Χ.,(2013), *Η ελληνική Οικονομία στη «Μακρά Διάρκεια» 1954-2003*, Εκδόσεις: Πόλις Αθήνα
7. Καραμούζης, Ν.Β. (2011), *Από τη Διεθνή Χρηματοπιστωτική Κρίση στην Ελληνική Δημοσιονομική Εκτροπή και την κρίση της Ευρωζώνης: Οι Προκλήσεις για το Ελληνικό Τραπεζικό Σύστημα και τη Χώρα*, Εκδόσεις Λιβάνη.

8. Κολλίντζας, Τ., Ψαλιδόπουλος, Μ., Καραμούζης, Ν., Χαρδούβελης, Γ. (2009). Η κρίση του 2007-2009: τα αίτια, η αντιμετώπιση και οι προοπτικές, Eurobank Research, Τόμος IV, Τεύχος 8
9. Κότιος Ά, & Παυλίδης, Γ.,(2012) *Διεθνείς οικονομικές κρίσεις*, Rosili
10. Κουφάρης Γ.,(2010) , «Η παγκόσμια οικονομική κρίση και οι χρηματιστηριακές αγορές». Περιοδικό Χρήμα, Ιανουάριος-Φεβρουάριος 2010 2 European Commission, (2009), «Economic and Financial Affairs: Economic crisis in Europe: Causes, consequences and responses». European Economy, Brussels. Pp.1- 87, Tab. Graph. Biblio.gr
11. Κυρκιλής, Δ., (2002), *Άμεσες Ξένες Επενδύσεις*, Εκδόσεις Κριτική
12. Τσουλφίδης Ε., (2005), *Ιστορία οικονομικής θεωρίας και πολιτικής*, Εκδόσεις Πανεπιστημίου Μακεδονίας, Θεσσαλονίκη
13. Μπακατσίακος, Γ., (2010) , *Παγκόσμια οικονομική κρίση, ευρωπαϊκή ένωση και Ελλάδα*
14. Πελεκάνου Μ.(2017) *Η Μεγάλη οικονομική κρίση 2008 στην Ελλάδα- Ιστορική αναδρομή μέσω των αναφορών των ΜΜΕ*, Πανεπιστήμιο Πατρών
15. Πουρναράκης, Ε. & Χατζηκωνσταντίνου, Γ. (2011) *Αρχές οικονομικής: Μακροοικονομική και μικροοικονομική*. Αθήνα: Σοφία.
16. Χαρμπής Π (2015) *Παγκόσμια Χρηματοπιστωτική Κρίση – Η Περίπτωση Κρίσης Δημοσίου Χρέους της Ελλάδας* ,ΤΕΙ Ηπείρου

ΞΕΝΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Stiglitz, J., (2006). *Making globalization work*. New York: Norton WW & Co.
2. Maniatis T.& Passas C., (2013). *Profitability, capital accumulation and crisis in the Greek economy 1958-2009*
3. Kondratiev, N. D. (1935) *The Long Waves in Economic Life*. Review of Economic Statistics 17 (6): 105-115.
4. Krugman, P. (2009), *The Return of Depression Economics and the Crisis of 2008*, Allen Lane/Penguin Press
5. Marmot, M. & Bell, R., (2009). *How the financial crisis affect health*. London: Department of Epidemiology and Public Health
6. Mylonas, P. 2015. *Unlocking the potential of Greek agro-food industry*. National Bank of Greece, Sectorial Report, pp. 40.
7. Sharpe W.F. (1963), *A Simplified Model for Portfolio Analysis*, Management Science, Vol. 9, No. 2

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΕΣ ΠΗΓΕΣ

1. Υπ. Οικονομίας: Δελτίο οικονομικών εξελίξεων - Μάρτιος-Απρίλιος 2018, Διαθέσιμο από: <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/40705> <https://www.taxheaven.gr/news/news/view/id/40705> Τελευταία ανάκτηση 1/6/2018
2. European Economic Forecast, Winter 2016, Spring 2016 https://ec.europa.eu/info/publications/economy-finance/european-winter-economic-forecast-2016_en Τελευταία ανάκτηση 30/8/2018
3. https://ec.europa.eu/health/sites/health/files/state/docs/chp_gr_greece.pdf Τελευταία ανάκτηση 23/5/2018
4. <http://www.kathimerini.gr/908601/article/epikairothta/politikh/to-plhres-keimeno-toy-mnhmonioy-meta3y-a8hnas-kai-daneistwn-pdf> Τελευταία ανάκτηση 1/9/2018
5. <https://www.esm.europa.eu/esmefsf-factsheet-greece> Τελευταία ανάκτηση 10/6/2018
6. Τράπεζα της Ελλάδος 2011, <http://www.bankofgreece.gr/Pages/default.aspx>)
7. <http://opencourses.uoa.gr/modules/document/file.php> Τελευταία ανάκτηση 10/6/2018
8. <http://www.enikonomia.gr/economy/162318,oi-epodynnoi-arithmoi-ton-mnimonion.html>
9. <http://ebooks.edu.gr> Τελευταία ανάκτηση 10/6/2018
10. https://ocw.aoc.ntua.gr/modules/document/file.php/CHEMENG110/07.Igri_viomi_xaniki_ripansi.pdf Τελευταία ανάκτηση 20/10/2018
11. <https://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/sylltomos14/97-120%20Xardouvelis%202014.pdf> Τελευταία ανάκτηση 1/10/2018
12. <https://www.dailyeconomics.gr/oikonomikoi-oroi/anakefalaiopoihsh>
13. https://issuu.com/dealnews/docs/deal_27-12-2012
14. <http://www.eurocapital.gr/index.php/permalink/32489.html>,

